

Udvalgets indstilling om godkendelse af lærer Axel Conradsen som midlertidigt medlem af folketinget

vedtoges enstemmigt med 161 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til det udenrigspolitiske næv.

(Jfr. tidenden sp. 6202).

Valgt blev: *Teichert* med *Andreas Hansen* som stedfortræder.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 1 stedfortræder til Nordisk Råd.

(Jfr. tidenden sp. 6203).

Valgt blev: *Poul Hansen* (Grenaa).

Formanden: Jeg skal lade dagsordenens punkt 3 udgå.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til repræsentantskabet for Danmarks Nationalbank.

(Jfr. tidenden sp. 6203).

Valgt blev: *Einer-Jensen*.

Formanden: De følgende sager, omfattende dagsordenens nr. 5—15, kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Første behandling af forslag til lov om forhøjelse af afgiften på omsætningen af stærke drikke.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3565; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 6—15 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i beskatningen af øl,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3567; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

første behandling af forslag til lov om ændring i lov om tobaksafgifter,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3569; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

første behandling af forslag til lov om midlertidig forhøjelse af tillægsafgiften af benzín,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3571; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

første behandling af forslag til lov om tillægsafgift af visse motorkøretøjer m. v.,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3573; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

første behandling af forslag til lov om tillægsindkomstskat m. v. for skatteårene 1954—55 og 1955—56,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3593; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

første behandling af forslag til lov om begrænsning af adgangen til fradrag i den skattepligtige indkomst af udgifter til vedligeholdelse af visse ejendomme,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3577; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

første behandling af forslag til lov om præmiering af opsparing,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3581; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6204).

første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser,

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3609; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6222).

første behandling af forslag til lov om ændringer i statsbaneloven

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3605; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6226).

og

første behandling af forslag til lov om ændringer i postloven.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3599; fremsættelsen findes i tidenden sp. 6229).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Poul Hansen (Kalundborg): Det er vistnok heldigt, at valutaproblemerne og den økonomiske situation nu kommer til drøftelse og behandling i det høje ting. Ikke alene vil det forhåbentlig føre til, at de foranstaltninger, der hidtil er truffet, vil blive fulgt op af flere. Der er vel også håb om, at behandlingen her kan tjene til en mere alsidig og rimelig belysning af problemerne end den, vi hidtil — i hvert fald i visse perioder — har kunnet se i venstrepressen og den konservative presse. Jeg tænker ikke hermed på, at denne presse har udnyttet situationen til ganske ubeherskede angreb på den høje regering og på socialdemokratiet; det hører jo med til det parlamentariske livs spilleregler, og det lå så snublen nær, at selv et barn kunne finde ud af det; hvor meget mere så ikke de fortrinlige redaktører af den nævnte presse. At der i denne henseende er løbet nogle slemme overdrivelser og forenklinger med i pennene, skal jeg ikke besvære mig over; det har læserne formodentlig allerede selv fundet ud af, og har de ikke gjort det indtil nu, vil de nok gøre det ret hurtigt.

Men der er visse andre ting i disse skrivelser, som jeg gerne til indledning vil gøre et par bemærkninger til. I sin iver efter at fortælle, hvilke følger nedgangen i valutastillingen kunne få, har man bevæget sig så langt ud, at det i hvert fald ikke kan have været ønsket om at værne valutastillingen, der var ledetråden. Jeg tænker, for at nævne nogle eksempler, bl. a. på, at et blad som „Aalborg Amtstidende“ i juni lancerede tanken om, at der ville komme importrestriktioner, og jeg tænker på meddelelsen i forskellige blade fornylig om, at regeringen havde søgt at optage et udenlandsk statslån, men at dette ikke havde været muligt. Begge forlydender var pure opspind, og i begge tilfælde kunne skrivelserne kun virke skadeligt på selve valutastillingen. Jeg tænker også i nogen måde på den sidste uges flittige gætterier

på, hvilke varer der nu kunne tænkes at blive belagt med øgede afgifter. Det kunne jo kun være en opfordring til hamstring, og vi står nu i den paradoksale situation, at den højtærede finansminister virkelig med god grund kunne sige, hvis han ville, at han allerede nu har fremsat sine afgiftsforslag, for at hamstringen dog ikke skulle brede sig for meget. I den grad er rygterne om skatter og afgifter gået over alle bredder, at forslagene i sig selv indeholder en nyttig indkredsning af feltet.

Det, jeg imidlertid har undret mig mest over i denne forbindelse, er, at en så erfaren og ellers ansvarsbevidst politiker som det ærede medlem hr. Halfdan Hendriksen i sommer ville lægge røst til udbredelse af rygten om en kronesenkning. Lad være, at „Jyllandsposten“ fandt det nødvendigt at optræde på den boldgade — fra den kant er vi jo vant til lidt af hvert — men at det ærede medlem ved et stævne ville sige: måske tænker regeringen på at skride til en kronenedskæring, det forbavser mig meget, og jeg synes, det ligger udenfor, hvad man kunne have ventet.

Tallene for nedgangen i valutaresserven ligger klare og tydelige for os, og jeg vil på ingen måde se bort fra alvoren heri. På den anden side synes jeg ikke, det er rimeligt kun at se på disse tal og derefter drage den slutning, at katastrofen er over os, at vi er på fallittens rand, og hvad man nu ellers har sagt og skrevet. Den højtærede finansminister har jo ret i, at der også er positive træk i billedet.

Det er rigtigt, at den samlede økonomiske virksomhed er kommet vel højt op, og at dette på de områder, hvor virksomheden især udfolder sig, er mere, end vor valutastilling under de rådende forhold kan holde til; men jeg synes ikke, at dette skal sløre blikket for, at der dog ved høj beskæftigelse og livlig aktivitet i erhvervslivet er tilvejebragt reelle værdier. Vi kan i hvert fald ikke indenfor arbejderbevægelsen deltage i beklagelsen over, at arbejdsløsheden de fleste måneder i år har ligget lavere end de tilsvarende måneder i fjor, og at resultatet heraf er blevet en større produktion. Der blev første halvår i år færdiggjort tusind lejligheder flere end første halvår i fjor, og for samme tidsrum lå indekstallet for industriens samlede produktion 4—5 pct.

[Poul Hansen (Kalundborg).]

højere end i fjor, endog således, at det lå gunstigst for den del af industrien, der fremstiller produktionsmidler, og hvortil størstedelen af eksportindustrien hører. Hertil kommer så det forhold, som ofte er nævnt, at landbrugets besætninger, svinebestanden, er forøget meget væsentligt.

Jeg kan ikke se rettere, end at disse forhold tilsammen må betyde, at der er frembragt ikke alene en større mængde forbrugsgoder, men også en større mængde varige værdier, så at nedgangen i valutabeholdningen ikke er udtryk for en tilsvarende statusferringelse. Noget andet er så, at den almindelige indkomststigning har ført til en forholdsvis for stærk stigning i forbruget; den samlede opsparing har ikke haft det omfang, den burde have.

Dette forhold springer dog ikke i øjnene, hvis man ser på indførslen for de første 6 måneder i år og prøver at finde ud af, til hvilke udenlandske varer vi har brugt flere penge end i fjor. Der er nok stigninger for mere udprægede forbrugsvarer som kaffe, tobak, papir o. s. v., men stigningerne er ret begrænsede. Af egentlige færdigvarer møder kun transportmidlerne, d. v. s. bilerne, med en væsentlig stigning, nemlig tæt ved 70 mill. kr. Ellers er det råvarerne, der tegner sig for de store tal, metaller således 77 mill. kr., og især bemærker man, som det også blev nævnt af den højtærede finansminister, at korn og foderstoffer viser en importstigning, der for første halvår var 264 mill. kr., en stigning, der som bekendt er fortsat i juli og august. Vi ved, at denne stærke indførsel hænger sammen med, at høsten i fjor ikke var så værdifuld, som vi troede, men også med de ugunstige vejrforhold i år. For en ordens skyld nævner jeg, at begge forhold naturligvis ville have gjort sig gældende, uanset hvilken regering vi havde her i landet. Netop den store import af foderstoffer og den stærke vækst i svinebestanden minder os iøvrigt om et forhold, som vel er værd at have i erindring: det er det i og for sig selvfølgelig, at jo større foderstofindførsel landbruget har brug for, desto mindre bliver det valutaoverskud, erhvervet indtjener.

Min hensigt med disse betragtninger har ikke været at ville bortforklare alvoren ved den valutastilling, vi står i, og slet ikke

alvoren i den stilling, vi må regne med, hvis der ikke gribes ind; men overfor den megen tale om katastrofe synes jeg det er rimeligt i al stilfærdighed at tegne disse streger med ind i det samlede billede. Landet kan ikke sammenlignes med en mand, der er insolvent, men med en, der har disponeret over sin bankbeholdning og en del af sin kassekredit til at udbygge sin virksomhed, til at indrette et tiltrængt værelse til en voksen søn eller datter og også til at udvide sit daglige forbrug. Hvis der ikke sker en ændring på dette sidste område, er der fare for, at resten af kassekreditte ryger, inden udbygningen af virksomheden begynder at give øget fortjeneste.

Før jeg siger mere herom, må jeg gøre endnu et par bemærkninger om den forenkede agitation, der går på melodien: der var 400 mill. kr. i valutakassen, da den nuværende regering trådte til, nu er der 100 mill. kr. i underskud, altså er det regeringen Hedtofts skyld. Det er en melodi og en agitation, der er så enkel, at det næsten er mistænkeligt. Jeg har allerede nævnt det store valutaforbrug til foderstofferne, og det ville vi have haft under enhver regering. Dernæst har jeg forstået, at der ligger et langtidspres på valutareserven, som kan føres tilbage til den finans- og pengepolitiske lempelse i 1952—53. Socialdemokratiet er ikke uden ansvar for denne lempelse, det skal erkendes, men det er de tidligere regeringspartier heller ikke. Sidste efterår var det ydermere en almindelig holdning, at man ville stille sig afventende. Jeg husker fra efterårets og vinterens økonomiske debatter herinde, at man fra alle sider omtalte risikoen for en nedgang i konjunkturerne i Amerika, og hvad følgen deraf kunne blive for os. Det var vel ikke uden forbindelse med denne holdning, at nationalbanken i september fandt det forsvarligt at nedsætte diskontoen, hvilket jo også var en tilskyndelse til stærkere aktivitet.

Imidlertid fik vi en udpræget højkonjunktur i Vesteuropa, og hertil føjede sig indkomststigningerne fra i foråret her i landet. Her må der retfærdigvis gøres opmærksom på, at den højtærede finansminister advarede imod en del af disse indkomststigninger, nemlig dem, der hidrørte fra skattelettelserne, som blev vedtaget i

[Poul Hansen (Kalundborg).]

marts. Fra konservativ side bedømte man dengang den økonomiske situation således, at den kunne bære skattelettelser til 100 mill. kr. Finansministeren var af en anden mening, og mere er de konservative vel ikke i dag grebet af den hellige korsfarerånd overfor regeringen, end at de kan erkende, at finansministeren dengang havde mere ret end de. Det lykkedes ministeren at opnå så megen støtte her i tinget, at han reddede halvdelen af de millioner, som de konservative gjorde jagt på, men ministeren havde jo ret, da han i går sagde, at hvis også den anden halvdel var reddet, „ville den yderste spids af den økonomiske aktivitet være blevet skåret væk, og udviklingen havde fået et tilsvarende roligere forløb.“

Der blev i forårsmånederne, da valuta-udviklingen begyndte at blive foruroligere på anden måde, grebet ind af regeringen såvel finanspolitisk som pengepolitisk. Vi kan vistnok allesammen nu se, at en kraftigere indgriben dengang havde været bedre, men der bestod da, også udenfor regeringens kreds, adskillig tvivl om, hvorvidt nedgangen skyldtes langtidsårsager eller skyldtes eengangsfænomener, som forholdsvis hurtigt ville udtømme deres virkninger.

Så kom det dobbelte chok i juni: den stærke nedgang i valutareserven i månedens sidste halvdel og diskontoforhøjelsen den 23. juni. Forhøjelsen fandt som bekendt sted med regeringens billigelse, og både selve forhøjelsen og regeringens stilling dertil affødte kommentarer, som jeg vist godt kan kalde uvenlige overfor socialdemokratiet, uden at nogen vil beskyldte mig for at bruge stærke udtryk.

Det er klart, at vi ikke så diskontoforhøjelsen som noget ønskeligt eller glædeligt, men vi erkendte dens nødvendighed i den foreliggende situation, der var af en anden beskaffenhed end de situationer, hvor socialdemokratiet har kritiseret at der førtes en for vidtgående kreditstramningspolitik. Som jeg allerede har nævnt,

lå beskæftigelsen og produktionen på et meget højt niveau. Der var, som den højtærede økonomiminister vist ved en eller anden lejlighed har udtrykt det, kommet for stærkt tryk på kedlen; det måtte lettes.

Løvrigt blev diskontoforhøjelsen fulgt op af regeringens beslutning om at sætte forskellige andre foranstaltninger ind; det var den plan, som blev forelagt partiformændene den 7. juli, og som gik ud på besparelser på statsbudgettet på op imod et par hundrede millioner kroner, en vis begrænsning af det fremtidige byggeri, udstedelsen af et præmieobligationslån og stramning af vilkårene for bilimporten. Regeringen foretog altså indgreb, både hurtigt virkende og indgreb, som først efterhånden ville få virkning. Der blev nok efter den 7. juli holdt taler og skrevet artikler, hvori der udtaltes tvivl om, hvorvidt den forelagte plan var tilstrækkelig; jeg glemmer heller ikke, at partiernes repræsentanter stortindet overlod regeringen det fulde ansvar, men nogen betydning må det vel kunne tilmåles, at ingen af partiernes repræsentanter den 7. juli krævede folketinget ind eller stillede forslag, der gik videre end regeringens plan.

Efter godt en måneds nogenlunde rolig udvikling kom så endelig den stærke nedgang i august, og samtidig kunne regeringen i den redegørelse, der blev givet sidste lørdag, slå fast, at hele den umiddelbare årsag til nedgangen i valutabeholdningen kan findes i indførslen. Den er steget så stærkt, at vi der har den hele umiddelbare forklaring på valutatabet. Jeg synes, at der er grund til endnu en gang at understrege, at der ikke foreligger øjeblikkelige betalingsvanskeligheder. Som det blev nævnt af den højtærede finansminister, har vi fremdeles en pæn dollarbeholdning og endnu nogle trækningsmuligheder i den europæiske betalingsunion. Men kærnepunktet i situationen er, at træffes der ikke nu foranstaltninger som supplement til foranstaltningerne fra i foråret og i juni-juli, så må vi fremover regne med et voksende

[Poul Hansen (Kalundborg).]

underskud, bl. a. som følge af landets afdragsforpligtelser.

Må jeg her skyde ind, at det indtryk, som man fra visse sider har søgt at fremkalde om valutaforholdene, nemlig at der kun har været valutavanskeligheder i 1950 og nu, ikke er rigtigt. I mange år har vi gang på gang oplevet valutavanskeligheder; det gjorde vi i 20'erne og 30'erne, og fra efterkrigsårene kan jeg minde om den alvorlige valutapukkel i 1946—47 under venstregeringen Knud Kristensen. For mig står det således, at det, vi nu oplever, ligesom understreger den gamle svaghed i dansk økonomi og blandt andet siger til os, at landets erhvervsstruktur stadigvæk må udvikles i den retning, hvori udviklingen allerede nu går, således at vi ved den fornødne eksport kan klare dette problem.

Jeg forstår regeringens oplæg således, at med diskontoforhøjelsen i juni og med den kursnedgang, der har fundet sted på statsobligationer — hvoraf salget iøvrigt har været stigende i den allerseneste tid — samt med den planlagte afdæmpning af byggevirksomheden har nu pengepolitikken og investeringerne stort set taget deres part. Nu må der følges op på den finansielle linie, afdæmpning af forbruget på den ene side og større opsparing på den anden, d. v. s. en fortsættelse af de hidtidige foranstaltninger, som har sigtet mod en forøgelse af overskuddet på statsregnskabet ved besparelser. Hertil følger sig de forholdsregler, hvis formål er at fremme eksporten, og som er tænkt at skulle virke på to måder, nemlig dels ved frigørelse af arbejdskraft, således at eksportindustrien fuldtud kan få sit arbejdskraftbehov dækket, og dels ved den forøgede direkte støtte til eksporten, som ligger i den højtærede handelsministers forslag om ændringer i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser. Jeg anser det i almindelighed for vigtigt, at der gøres noget nu, og det er ikke mindst vigtigt af hensyn til eksporten. Den har i dette øjeblik gode afsætningsmuligheder; de bør udnyttes. Hvorledes det ligger blot om få måneder, ved vi ikke.

Når talen er om forbrugsbegrænsning og øget opsparing, ved jeg meget vel, at vi kan møde to indvendinger. Næsten alle

medborgere med jævne indkomster vil sige, i og for sig ikke uden grund: når vi ser på vor daglige levedof og sammenligner med, hvad andre kan tillade sig, synes vi virkelig ikke, det er rimeligt at kræve vort forbrug skåret ned, og så synes vi heller ikke, at man med rette kan kræve opsparing af os. Jeg mener, at mange med rette kan gøre denne betragtning gældende, ikke mindst familier med beskedne indkomster og flere børn. Derfor ser jeg også med tilfredshed, at den højtærede finansministers skattebuket er formet sådan, at vel tager den bredt sigte — det må den gøre — men den rammer ikke de egentlige livsformødenheder og tager derfor et rimeligt hensyn til familierne med de mange børn og de beskedne indtægter. Og een ting må man jo gøre sig klart, og det er, at selvom den enkelte borger ikke selv synes, at hans forbrug er for stort, så ligger ikke desto mindre det samlede forbrug nogle procent over, hvad vi som helhed kan tillade os.

I diskussionerne omkring valutasituationen har mange hæftet sig ved lønforhøjelserne i foråret og udpeget dem som misærens egentlige årsag, og man vil formodentlig drage den konklusion, at så er det også denne merindtægt, man særlig skal have i kikkerten ved en forbrugsbegrænsning. Vi kan ikke godtage denne betragtning.

Det er for det første ikke rigtigt, at disse lønforhøjelser slet ikke modsvares af produktionsforøgelse. Jeg kan ikke læse de tal, der foreligger fra statistisk departement, på anden måde, end at der også i den tid, der er forløbet siden nytår, har været tale om stigende produktivitet. Dernæst har jo også andre befolkningsgrupper end lønarbejderne fået del i indkomststigningen, ja, jeg vil tro, at mange selvstændige næringsdrivende har fået deres rigelige del deraf. Ellers kan jeg f. eks. ikke forklare mig den voldsomme efterspørgsel efter personbiler og det væsentlige forbrug, som iøvrigt findes på områder, hvor arbejderbefolkningen ikke gør sig særlig stærkt gældende. Derfor er det også helt i sin orden, finder jeg, at de foreslåede skatter i deres sammensætning tager hensyn hertil. Hermed bortfalder også en anden betragtning, som jeg har hørt fremsat, nemlig den, at man nu ved skatter vil berøve arbejderne

[Poul Hansen (Kalundborg).]

de lønforhøjelser, de opnåede i foråret. Enhver lønarbejder, der vil gøre situationen helt nøgternt op, kan gøre det ved et simpelt regnestykke. På den ene side kan opstilles indkomstforøgelsen dels ved lønforhøjelsen, dels ved den større beskæftigelse, på den anden side kan opstilles merudgiften ved de forelagte afgifts- og takstforhøjelser, og de allerfleste vil da nå til det resultat, at der nu alligevel bliver et overskud, som den enkelte må have lov til at bevare som sin andel i den stigende produktion.

Det er forståeligt, at finansministeren kun med ulyst er gået til at foreslå nye skatter. Det er lige så forståeligt, at befolkningen absolut uden begejstring har modtaget forslaget. Men vil man ikke gå den vej, er der kun tilbage en endnu kraftigere anvendelse af de pengepolitiske midler, d. v. s. en sådan forhøjelse af renteniveauet, at det vil få meget alvorlige virkninger for investeringerne og for hele den økonomiske aktivitet i landet. Produktionen og beskæftigelsen vil gå ned, og vi må regne med en væsentlig arbejdsløshed. I sammenligning med den plan, regeringen nu har foreslået, vil det betyde dels en unødigt formindskelse af de værdier, vi selv frembringer, og dels at mange mennesker kastes ud i arbejdsløsheden, og det vil igen sige, at man kaster omkostningerne ved valutakrisens bekæmpelse over på et snævert udsnit af befolkningen. Overfor dette, der er det andet valg, indeholder de forslag, der er forelagt os, alt taget i betragtning, dog det sympatiske træk af solidaritet, at man med en forholdsvis beskeden forbrugsnedgang over hele linien undgår at ramme nogle få uforholdsmæssig hårdt.

Det er adskillige gange under disse ugers diskussion blevet fremhævet, at den samlede opsparing her i landet er for lille. Man kunne vel stille sagen på spidsen og sige, at hvis der blot skete et pludseligt og stærkt opsving i opsparingen, kunne skatteforslagene undværes. Men en sådan total ændring kan jo ikke ventes. Derfor svarer det til, hvad der i situationen er brug for, når der nu fra regeringens side fremsættes et forslag, der ved præmiering tager sigte på at fremme opsparingen. Jeg skal ikke lægge skjul på, at der fra vor side tidligere og i og for sig også nu gør sig visse betænkelig-

heder gældende overfor muligheden af på helt retfærdig måde at nå til en sådan præmieringsordning, selvom vi synes, at det forslag, der er udarbejdet af den højtærede finansminister, vist når det ideelle så nær, som man kan komme det. Vi mener altså, det er rigtigt, at forsøget med en opsparringspræmiering nu gøres, fordi det, der er princippet i forslaget, jo så afgjort falder i tråd med, hvad situationen kræver, og de, som ikke selv er i stand til at spare op, kan i hvert fald ikke gøre gældende, at de med deres skatter skal betale de andres præmier. Når formålet med den øgede skattebetaling er at tilvejebringe et overskud på statens regnskab, det vil sige en fælles opsparing, vil der naturligvis ikke blive brug for flere, men tværtimod for færre skatter, i samme grad som man kan formå private til i øget grad at sætte penge hen.

Ud fra den betragtning, man sædvanligvis gør gældende, nemlig at ikke alene den største, men også den egentlige opsparing finder sted hos de store indtægter, burde præmieringsforslaget vel egentlig have været suppleret med foranstaltninger, som tog sigte på en direkte beskatning af det store forbrug, som folk med store indtægter i en række tilfælde tillader sig. Denne tanke om skat på stort forbrug har jo tidligere, i hvert fald helt tilbage i 20'erne, været rejst her i landet, og fornylig har også det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, såvidt jeg forstår, været inde på tanken. Med de nuværende ligningsforhold og skatteregler i det hele taget er det imidlertid ikke teknisk muligt at udforme et sådant forslag på tilfredsstillende måde, men jeg nævner det bl. a. af den grund, at jeg jo har forstået, at det alligevel er noget af denne tanke, der ligger bagved, når den højtærede finansminister har stillet forslag om en vis forhøjelse af tillægsskatten for de store indkomster.

Jeg håber altså på, at denne præmieringsordning må blive gennemført, og jeg håber, at ikke mindst mange af de unge ugifte, som har en relativt høj løn, vil benytte det tilbud, der her gives dem, og få en opsparing i gang, som både kan tjene dem selv til gavn og i situationen være nyttig for landet.

Det er gentagne gange fremhævet som en af de væsentlige årsager til den meget

[Poul Hansen (Kalundborg).]

stærke aktivitet i sommer, at regeringen skulle have pumpet altfor store beløb ud i boligbyggeriet. Nu har den højtærede finansminister jo allerede anført, at det igangværende boligbyggeri ligger i overkanten af, hvad regeringen tilstræber, men han har også samtidig — og det vil jeg gerne understrege — gjort opmærksom på, at det ikke alene er investeringen i boligbyggeriet, der ligger på et højt niveau for tiden; det gælder også anden byggevirksomhed. I „Statistiske Efterretninger“ for 28. august viser en oversigt over byggevirksomheden i første halvår i år, at der nok var et boligbyggeri i gang, som udregnet i etageareal lå 20 pct. over det tilsvarende areal pr. 1. juli i fjor, men samtidig var der såvel for fabrikker og værksteder som for landbrugsbygninger tale om en væsentlig større procentmæssig stigning. Jeg nævner det blot for dermed at slå fast, at byggepresset, om man kan sige det sådan, ikke alene kommer fra boligbyggeriet. Nu vil det naturligvis være forkert at bremse de produktive investeringer — det er jo dem, der skal være med til at danne grundlaget for øgede eksportindtægter i fremtiden — men der er, synes jeg, god grund til, som det også er fremgået af regeringens oplæg, at have opmærksomheden henvendt på, at godt en trediedel af de midler, der sættes ind i byggevirksomhed, går til reparationer og ombygning. Denne del af byggevirksomheden hverken kan eller skal sættes i stå, selvfølgelig, men det forekommer nu rimeligt, at man forsøger også en vis afdæmpning på dette område i stedet for udelukkende at rette søgelyset mod boligbyggeriet.

Iøvrigt skal jeg afstå fra at omtale enkeltheder i de fremsatte lovforslag; dem vil der jo blive anledning til at vende tilbage til under udvalgsarbejdet.

Vi ser altså fra vor side således på situationen, at både den øjeblikkelige valutastilling og den udvikling, der kan ventes, nødvendiggør, at der nu gribes ind i det omfang, som regeringens forslag er udtryk for. Det er også vor opfattelse, at det må være en opgave for alle partier herinde at medvirke til gennemførelsen af de nødvendige foranstaltninger. Vi kan ikke se, at nogen med rette kan unddrage sig med-

ansvaret — hverken for, hvad der er sket, eller for de fremtidige forhold. Regeringen har ikke for sit vedkommende fralagt sig noget ansvar, den har taget det op dels ved foranstaltninger, der tidligere er truffet, og dels ved at fremsætte de forslag, som nu altså ligger foran os, og om hvilke den højtærede finansminister i går udtrykkeligt sagde, at de var fremsat til forhandling. Til denne forhandling er vi altså fra vor side parat, og vi ser naturligvis gerne, at der opnås bred tilslutning til de foranstaltninger, der kan blive enighed om. Det, der nu for os og vel også for befolkningen er spørgsmålet, er da, hvorledes man fra de øvrige partiers side vil stille sig.

Efter hele den pressekampagne, vi har været vidne til, kan jeg udmærket se den stærke fristelse for i hvert fald væsentlige dele af oppositionen til at sige nej til det saglige arbejde og rette bestræbelserne mod det politiske mål at komme den nuværende regering til livs. I det hele taget har man et temmelig stærkt indtryk af, at der er kræfter her i landet — også kræfter, der ikke træder tydeligt offentligt frem, men som i hvert fald hverken savner indflydelse eller pengemidler — der er stærkt optaget af, at situationen udnyttes netop til dette formål; det kan man jo så prøve, hvis man vil, men ingen af de foreliggende reelle økonomiske problemer bliver løst ad den vej. (*Erik Eriksen*: Hvad tænker De på?). Jeg tænker bl. a. på en ledende artikel for nogle dage siden i dagbladet „Børsen“; den talte, synes jeg, et ganske tydeligt sprog. Man vil, hvis man vil følge den vej, som deri er angivet, blæse op til en kamp, der meget vel kan forværre selve den økonomiske situation, ligegyldigt hvem der derefter skal gennemføre de nødvendige foranstaltninger, og hvorledes de skal gennemføres.

Der er en betragtning til, jeg gerne vil tage frem, og til glæde for det ærede medlem hr. Erik Eriksen skal jeg ganske præcist angive, hvorfra jeg har den. I nogle venstreblade, bl. a. „Horsens Folkeblad“ for 26. august, har jeg set en betragtning fremsat, hvori man efter de sædvanlige angreb på den nuværende regering drager den slutning — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et citat —

„...at Hedtoftstyret denne gang får

[Poul Hansen (Kalundborg).]

lov at løbe linen ud. Det må være så længe, at vanskelighederne begynder at melde sig også for beskæftigelsen.“

Jeg kan ikke se rettere, end at meningen med denne betragtning må være, at man ikke vil være med til at bruge de finansielle midler, men at en voldsom kreditstramning efter skribentens opfattelse skal iværksættes, og så skal følgerne deraf præsenteres som følgerne af socialdemokratiets politik. Jeg indrømmer skribenten, at det, han dér giver udtryk for, også er en politik, en kynisk politik. Om man rammer socialdemokratiet med den, er måske et spørgsmål, men man rammer den del af arbejderbefolkningen, som gøres arbejdsløs, og man rammer dansk erhvervsliv og dansk økonomi. Jeg vil derfor indtil videre tro, at artiklen i „Horsens Folkeblad“ var et fejlskud, og at vi nu under den følgende debat får at høre de positive forslag og synspunkter, som man vel må anlægge fra oppositionens side. Efter den kritik, der har været i pressen, må man vel gå ud fra, at også oppositionen betragter valutaisituationen som alvorlig, og at man derfor også må have nogle tanker om, hvorledes den skal løses. Det er altså om denne løsning, vi fra vor side er rede til forhandling.

Erik Eriksen: Den højtærede finansminister sagde i går, at det var med stor ulyst, han fremsatte de forslag, der nu ligger på det høje tings bord, og jeg må indrømme, at jeg forstår denne ulyst. Det er jo nu anden gang, at ministeriet Hedtoft befinder sig i den situation, der beskæftiger tinget i dag. I august 1950 indkaldte det første ministerium Hedtoft rigsdagen og forelagde den forslag til rigsdagsbeslutning, hvorefter der skulle træffes foranstaltninger til imødegåelse af det stærkt voksende valutunderskud. Kardinalpunktet i den daværende regerings forslag var en bemyndigelse til at overføre en samlet import på ca. 900 mill. kr. fra frilisten til bunden liste. Dette afvistes i udvalget af venstre, af det konservative folkeparti og af det radikale venstre, og regeringen meddelte derefter, at der ville blive udskrevet valg. Fortsættelsen kender vi alle, den behøver jeg ikke at gå nærmere ind på.

Nu er vi da atter i en valutaisituation, der

i mangt og meget minder om tiden fra den gang, og vi er det med en regering, der, såvidt jeg kan skønne, i en enestående grad er ombølget af mistillid ude i befolkningen, og lad mig straks sige, at den tale, som den højtærede finansminister holdt her i tinget i går, har ikke bortvejret noget af mistilliden, tværtimod. Jeg skal ingen bemærkninger gøre til det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg)s tale om valutaen, men jeg vil egentlig gætte på, at den højtærede finansminister har lyttet lige så interesseret til den, som jeg har. Jeg vil gætte på, at der er mange ud over landet, der, når de hører den tale, vil spørge sig selv: Er det virkelig muligt, at vi så enkelt kan redde valutastillingen? Iøvrigt var det mig naturligvis en stor glæde at høre det ærede medlem beskæftige sig med valutaforholdene så indgående, som han gjorde — helt det samme var jo ikke tilfældet, da vi skiltes her i foråret.

Jeg vender tilbage til den højtærede finansministers tale. Den var jo efter den gammelkendte recept: på den ene side og på den anden side.

På den ene side understregede ministeren, at der ikke var nogen omfattende økonomisk krise i Danmark; beskæftigelsen var meget høj indenfor erhvervslivet, arbejdsløsheden var i sommer nede på et minimum, i visse fag var der endog mangel på arbejdskraft, og sådan fremdeles. Der var meget at glæde sig over. Samtidig har befolkningens forbrug været stigende og er vel i øjeblikket større end nogensinde før, sagde ministeren og tilføjede, at han ikke nævnte disse ting for at tegne tingene lysere, end de var. Jeg må for mit vedkommende give det råd ikke at søge særlige lyspunkter her, for de findes ikke.

Og så på den anden side. Ministeren gik derefter over til at tale om nationalbankens valutastilling og sagde, at den ikke var det rette udtryk for vore egentlige betalingsmuligheder. Han pegede i denne forbindelse på, at vi jo dog havde en dollarbeholdning på mellem 600 og 700 mill. kr., og derudover havde vi trækningsmuligheder overfor den europæiske betalingsunion på 250 mill. kr., således at vi trods alt stadig havde betalingsmuligheder på 900 mill. kr.; der var således ingen fare for, at vi ikke skulle kunne svare til vore forpligtelser.

[Erik Eriksen.]

Jeg må indrømme, at for mig at se er denne reserve uendelig lille, og jeg kan ikke tro andet, end at den høje regering må være meget, meget ængstelig. Hvis vi nu — måske bortset fra nogle måneder — er inde i en længere periode, hvor vort forbrug af valuta følger samme linie som nu, så kan enhver jo regne ud, hvor længe det vil vare, inden isen knækker. Denne faretruende linie synes efter alt, hvad der foreligger for os, ikke at være brudt. Er det rigtigt, så vil vi ved årets udgang have en meget uhyggelig negativ kassebeholdning.

Jeg må tilstå, jeg forstår ikke ministerens glæde eller trøst ved at pege netop på betalingsunionen, når han i samme åndedræt nævner den store sandsynlighed, der er for, at den ophæves. Når forholdet er det, at vor gæld til unionen, der i dag beløber sig til ca. 650 mill. kr., i tilfælde af unionens ophævelse skal tilbagebetales over 3 år, og at vi endvidere må regne med, at der ikke derefter er nævneværdige låne- eller kreditmuligheder andetsteds, så er det forkert og for ukyndige vildledende at tale om betalingsunionen på den måde, ministeren gjorde, og som det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) nu fulgte op. Dertil kommer så ind i billedet, at vore afdrag på gammel gæld vil stige yderligere betydeligt næste år.

Alt dette siger ganske enkelt til os, at vi med stærke skridt nærmer os den dag, da vi tvunget af omstændighederne må indrette os på, at vi hverken kan låne eller tage kredit. En privatmand i den situation ville være meget fortvivlet.

Spørgsmålet er så: Hvorledes er vi kommet i denne situation? Den højtærede finansminister sagde selv, at han ventede at høre her i dag, at det var regeringens skyld. Jeg ved ikke, om det er den højtærede handelsminister, der har inspireret finansministeren til at gætte så kvikt og så rigtigt. Det skal ikke skjules, vi kan allesammen i enkelte situationer og ved vel nok mange lejligheder have taget fejl, det er ganske klart, men på det område, der her er tale om, har den høje regering visselig et stort ansvar og et ansvar, som den ikke upåtalet skal have lov til at kaste af sig.

Regeringens optræden har været svingende og svajende. Ved at læse f. eks. de

kommentarer, som enkelte ministre og i særdeleshed den socialdemokratiske presse i sommerens løb har knyttet til valutaudviklingen og til de foranstaltninger, som endelig blev truffet, måtte befolkningen i virkeligheden føle sig som værende ude på en karruseltur. Ministeren taler både om overgangsfænomener, om langsigtede vanskeligheder, og jeg ved ikke hvad.

Jeg selv har f. eks. også i meget tydelig erindring, da jeg på et møde i Vordingborg først i juni måned gav udtryk for, at det ville blive nødvendigt både med en diskontoforhøjelse og andre ting; hvorledes jeg da både af „Social-Demokraten“ og i hvert fald af en enkelt af de høje ministre fik, hvad jeg kalder en ordentlig omgang. Jeg — og måske andre her i salen — har i det hele taget den følelse, at den nuværende regering ikke lægger særlig vægt på vore opfattelser — kun når den er i nød, søger den råd og bistand hos os. Det er ikke klogt af en mindretalsregering at bibringe os den følelse. Nå, men det er naturligvis et sidespring; jeg skal ikke tale mere om følelser.

Jeg går videre og peger på, at den 23. juni kom diskontoforhøjelsen, og først i juli offentliggjorde regeringen et valutaprogram, der skulle medføre en forbedring. Jeg tillod mig — og flere andre gjorde det samme — at give udtryk for, at dette ikke ville være tilstrækkeligt, og påny fik man fra socialdemokratisk hold at vide, hvor ukyndig denne tale var. Sandheden er, at den høje regering ikke ville lade sine foranstaltninger, om jeg må sige det sådan, f. eks. vedrørende boligbyggeriet, tage det samme alvorlige sigte, som diskontoforhøjelsen havde. Heller ikke det præmieobligationslån, der blev bebudet, er blevet optaget.

Jeg kan heller ikke lade være med at sige, at ser vi på det valgprogram, som regeringen sejrede på, så er det jo et program, der virkelig er udtryk for mange og store udgifter. Dette program er jo ikke afskrevet. Jeg har lagt mærke til, at den højtærede socialminister i den sidste tid har været rundt i landet til møder, og som sædvanlig har ministeren været flot — ja, ministeren nikker anerkendende — med løfter. Hvis jeg skulle sige noget til statsministeren, måtte det være, at hans socialminister egentlig er en farlig mand at have gående rundt på egen hånd i denne situation. Jeg

[Erik Eriksen.]

nævner dette for at sige, at der kan jo egentlig ikke være nogen grund til at blive forbavset, hvis der råder en vis mistillid i de kredse, jeg tilhører.

Den højtærede finansminister sagde i går, at det ikke var rigtigt, at vi havde fået inflation som følge af en for stor pengeudpumpning. Skulle den påstand være rigtig, sagde ministeren, så måtte pengemængden i samfundet være steget i det sidste år, og ministeren nævnte, at stigningen var på mindre end 1 pct. — og så fremdeles. Jeg er ikke nationaløkonom, men den højtærede ministers udtalelser får mig egentlig til at tro, at ministeren søger at teoretisere sig til en akademisk sejr — en af dem, som praktiske folk ikke vil anerkende.

Nationalbankens første offentliggjorte valutareserve, efter at regeringsskiftet havde fundet sted, viste et beløb på 414 mill. kr. I dag er dette ændret til et minus på ca. 100 mill. kr. Ministerens argumentation fører hen til, at pengemængden bør være den samme, hvadenten vi har overskud eller underskud på valutabalancen. For mig at se må dog en pengestrømning være den naturlige konsekvens af en nedgang i valutabeholdningen. Det faktiske forhold er altså det, at valutatilbagegangen ikke fik lov at slå igennem i den indenlandske pengeforsyning, og dermed modvirkede man, at de „selvsanerende“ kræfter gjorde sig gældende.

Det er jo netop det, som både den tidligere finansminister, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, og, hvis jeg husker rigtigt, også nationalbankdirektør Sv. Nielsen meget stærkt har understreget.

Nedgangen i obligationssalget virker naturligvis også som en forøgelse af likviditeten i samfundet.

Vi står da i den situation, at forbruget er for stort — derom er vel alle enige — og vi skal så prøve på at finde ud af, hvoraf dette for store forbrug udspringer.

Der er nævnt lønforhøjelsen i foråret, stigningen på 3 pct. udover det, som pristigningen iøvrigt betingede. Der er også nævnt boligstøttelovgivningen, og det er vel ganske åbenbart, at her er vi ved to centrale punkter. I det hele taget er det offentliges opgaver og dermed også udgif-

terne blevet altfor mange og altfor kostbare.

Lad mig til dette sidste gøre den tilføjelse, at udgiftsbesparelser på 100 mill. kr. for det kommende finansår, såvidt jeg kan skønne, næppe strækker til, som forholdene er i dette øjeblik. Jeg indrømmer, at det er let at stå her og tale om besparelser, men det er svært at finde områder, hvor der kan spares. Alligevel er der i de senere år gennemført nye opgaver, som har krævet væsentlige udgiftsforhøjelser, og dér må der kunne spares, hvis vi alle vil det.

Når jeg ser på forslagene om yderligere skatter af direkte og indirekte art, slår det i hvert fald mig meget stærkt, at regeringen og dens parti ikke alene forfølger saglige formål, men i allerhøjeste grad også partipolitiske. En hel del af det foreslåede har i den givne situation ikke noget som helst med forbruget at gøre, men skyldes alene den høje regerings lyst og trang til at forfølge partipolitiske interesser. Jeg kan ikke se, at dette er klogt. Mange vil sige som så: man mærker hensigten og bliver forstemt. Måske kan regeringen ikke se det, men jeg er i hvert fald overbevist om, at her er noget, der i høj grad kalder på mistilliden.

Vi er inde i en blindgyde, hvis man giver folk den opfattelse, at vi kan fortsætte med i det ene øjeblik at give højere løn og i det næste søge at neutralisere lønstigningen ved udskrivning af skatter. Der er mange uskyldige, der her kommer i klemme. Der er mange, som ikke kan holde til det, der flyder heraf. Vanskelighederne klares nemlig ikke med det, som regeringen foreslår. De klares ikke ved, at man vedtager skatter og afgiftsforhøjelser på mellem 200 og 300 mill. kr., holdt udenfor pristallet. Skatter, lønninger og omkostninger er blevet sider af den samme sag. Vi er kommet for langt ud i dette uføre, men nu vil regeringen altså gå videre ad denne vej.

Jeg er helt sikker på, at stående overfor dette vil meget store kredse i befolkningen sige: vi tror ikke på det, ligesom vi ikke tror på regeringens vilje eller evne til at holde igen overfor ønsker eller krav om løsning af nye og kostbare opgaver. Vi må gøre os fortrolige med, at alt, hvad der gøres i den nuværende situation, må, hvis det skal virke efter sin hensigt, være baseret på, at befolkningen vil anerkende det, vil

[Erik Eriksen.]

tro på nytten af det; ellers hjælper det efter min overbevisning ikke. Her tror jeg at turde sige, at den høje regering har talt og manøvreret med skatteplaner og fremtidsudgifter på en sådan måde, at befolkningen har reageret derimod.

Jeg lagde mærke til, at den højtærede finansminister sagde, at ved at dæmpe, hvad han kaldte „mindre påkrævet bygge- og anlægsvirksomhed“, skulle det være muligt at begrænse indgrebene overfor boligbyggeriet til en afvikling af ophobningen af igangværende byggeri, og så skulle iøvrigt, sagde ministeren, byggerytmen fremover kunne fastholdes. Altså: det igangværende byggeri på 29 000 lejligheder imod 24 000 sidste år måtte siges at være lige lovlig stort, vel navnlig i betragtning af vejret, men ellers var alt egentlig såre vel på dette område. Jeg tør roligt sige, at det vil den høje regering have meget svært ved at få os ovre på den anden side i salen til at tro på.

Når den højtærede finansminister taler om skattelettelsen fra sidste år — de 50 mill. kr. — og retter bebrejdelser mod os for den, er dette vel forståeligt, men det er også nødvendigt at gøre opmærksom på, at denne skattelettelse er for intet at regne mod den pengeudpumpning, der finder sted over boligbyggeriet. Virkningen af det pres, der herigennem er lagt og fortsat, forstår jeg, skal lægges på beskæftigelsen, vil række ud i vide kredse.

Jeg har set, at man har kaldt forholdene omkring bygge Lovgivningen for Ebberød bank. Jeg skal ikke gentage denne kritik, som iøvrigt er så velkendt, men kun sige, at det har egentlig forbavset mig, at regeringen ikke i sit oplæg kom og sagde: vi erkender, at dette kan ikke fortsætte, det er ikke muligt i denne situation, at staten fortsat låner penge ud til 2-3 pct.s rente og selv betaler det dobbelte. Dette har ikke været tilfældet.

Forslagene om at forhøje aktieselskabsbeskatningen og beskatningen af indkomster over 20 000 kr. og om beskæring af retten til at fradrage vedligeholdelsesudgifter finder jeg simpelthen urimelige, og jeg må tilføje, at i en tid, hvor det kniber for dansk eksportproduktion, bl. a. på grund af stigende lønninger, stigende omkostninger

og øget konkurrence, er det ikke umiddelbart indlysende, at det overfor disse erhverv kan hjælpe at forhøje skatter og forringe afskrivningsregler.

Så kan man naturligvis svare: ja, men til gengæld gives der nye og bedre regler for eksportkreditterne, således at man kan trøste sig ved, at hvad der tages med den ene hånd, gives med den anden. Jeg indrømmer, at dette er noget typisk. Forøvrigt er det vel noget i retning af en ny pengeudpumpning, der her åbnes vej for.

Forslaget om en opsparingspræmiering er vel nok det mest konstruktive af alle forslagene, men også her gælder det, tror jeg, at befolkningen desværre vil møde forslaget med skepsis, fordi man ikke vil tro på det, navnlig når regeringen og finansministeren iøvrigt fastholder en skatte-reform, der sandelig ikke kan siges at give bedre kår for opsparing. Jeg må altså udfra en helhedsbetragtning for mit vedkommende sige nej til det kompleks af forslag, den høje regering her er kommet med.

Også jeg betragter stillingen som alvorlig, men denne række af forslag og motiveringen derfor vil næppe skabe den følelse af tillid og sikkerhed i befolkningen, som er den nødvendige forudsætning for at nå målet. Det er muligt, at den høje regering selv har en anden opfattelse; det er en sag for sig. Det går som en rød tråd gennem minister-talerne i sommerens løb, som det også gør det nu, at regeringen ikke er tilbøjelig til at ville erkende, at der er en krise i vort pengevæsen.

Jeg vil gerne henlede opmærksomheden på en leder i „Berlingske Tidende“ for i går, den hedder: „Bliver ofrene bragt forgæves?“. Denne leder dækker i en nøddeskal en meget væsentlig del af situationen i dag. I den peges der på, at regeringen med flid søger efter årsagerne til krisen i konjunkturer, i høst, i svinetælling, i handelsbalance o. s. v., og regeringen mener, at her ligger vel til syvende og sidst den største skyld. Så tilføjes der i denne leder — hvis jeg må have lov at citere —:

„At staten har bragt vort pengesystem i fare ved at bruge penge, den ikke har, bliver skubbet til side som noget uvæsentligt, skønt det i virkeligheden er dette, der er hovedpunktet.“

Lad dette nu være sagt stærkt, men det er

[Erik Eriksen.]

ganske givet, at det rammer noget centralt. Enhver situation har sin baggrund, også af psykologisk art. De samme vanskeligheder kan således i forskellige situationer kræve forskellige midler til deres bekæmpelse. Den høje regering kan næppe beklage sig over, at det nu ikke er gået op for mange, at vi virkelig har fået en ny regering og en ny politik! Det er noget meget væsentligt i denne situation. Jeg ved ikke, om den høje regering kan eller vil fjerne dette indtryk. Er det ikke muligt, så vil virkningen af de forslag, vi her behandler, hvis de bliver vedtaget, hvad de nu næppe bliver, være meget, meget ringe overfor de vanskeligheder, de skulle råde bod på, af den simple grund, at disse forslag ikke går til ondets rod. De rører heller ikke ved det, der i virkeligheden er det centrale i den øjeblikkelige situation, nemlig at finde midler til at genskabe tilliden her i landet.

Aksel Møller: Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) efterlyste udtalelser om oppositionens stilling og sagde, såvidt jeg husker, at det nu var med interesse, man afventede, hvad den ville sige. Der er såmænd ingen grund til at spænde det ærede medlem på pinebænken. Det konservative folkepartis stilling overfor regeringen og dens forslag kan jeg straks løfte sløret for. Efter at et ministerium Hedtoft nu for anden gang har bragt landet ind i en valutakrise, finder mit parti det unyttigt at tilbyde en realitetsforhandling om regeringsforslagene, og selv et godt råd fra os til den højtærede regering ville, er jeg bange for, hvis det blev fulgt, formentlig blot skabe forudsætninger for et nyt tilbagefald, der kunne ende i en valutakrise påny. Vor tillid til den høje regering er bortvejret i årets løb. Jeg synes, at den i det store og hele kan takke sig selv for det. Vi mødte den, som vi vil møde enhver anden mindretalsregering, med samarbejdsvilje. Denne samarbejdsvilje er ikke længere til rådighed.

Det er klart, at en mindretalsregering

ikke bare har sin egen politik at se på, men også har et hensyn at tage til andre sider i dette høje ting. De forslag, som den nuværende regering har fremsat i årets løb, rummer for fleres vedkommende — lad mig som et eksempel fra de sidste diskussioner her i sommerens løb nævne den stadige vedholden ved forslaget om ophævelse af skattefradragsretten — sådanne udfordringer, at vi i dag hellere ser regeringens hæl end dens tå. Den kan derfor ikke vente, at det konservative folkeparti nu skal bidrage til at hjælpe den ud af den valutakrise, den bærer ansvaret for. Vor bistand vil jo i det hele taget blot blive belønnet med utak. Regeringen ville derved få stunder til at søge sine anslag mod skattefradragsretten gennemført, sine planer om grunskylden fremmet og sit herredømme over den økonomiske politik bevaret.

Naturligvis findes der i den højtærede regerings buket af fremsatte og bebudede lovforslag et og andet, som bygger på tanker, der ikke er os fremmede. Også det konservative folkeparti er, således som det fandt udtryk under den forrige regering — det vil jeg gerne sætte en streg under ved denne lejlighed — interesseret i en fornuftig ændring af vor toldpolitik, og planerne om en præmiering af den private opsparing er planer, som ikke er privat ejendom på anden måde naturligvis, end at de må finde udtryk i vor tids skattesystem. Men skal sådanne tanker virkeliggøres, foretrækker vi, at virkeliggørelsen sker under en regering, vi har tillid til.

Den højtærede finansminister påtog sig i går at forsvare regeringens politik og skyde ansvaret for dens handlinger fra sig, og det gik jo, som det går så mange gange, når noget sådant skal foretages. Jeg er enig med det ærede medlem hr. Erik Eriksen i, at det var egentlig ganske klogt af den højtærede finansminister at vurdere situationen sådan, at regeringen ikke lå til frifindelse pr. straks; han var dog klar over, at der nok ville blive talt om regeringens ansvar for

[Aksel Møller.]

disse ting i den fortsatte debat, det har jo allerede vist sig og skal nok vise sig fremover i debatten. Der skal nok være nogle, som vil fastholde regeringens skyld; jeg melder mig blandt dem.

Den højtærede finansminister afviste anklagen for, at der fra statens side var pumpet penge ud. Han afviste, at omfanget af det igangsatte boligbyggeri var en af årsagerne til misèren, og han tilbageviste påstanden om, at regeringen havde ført en forkert politik, fordi den havde handlet i troen på at der ville komme en international økonomisk nedgang. Hans argumentation var et forsvar for alt det, som i mine øjne havde været forkert i regeringens politik, og mit partis mistillid til regeringens vilje og evne til at bryde med sin fortid kom han — netop ved forsvaret for sine fejl — til at begrunde så stærkt, som det overhovedet var muligt. Hvis nu den højtærede finansminister i stedet havde erkendt, at de fejl, som regeringen havde begået, skyldtes, at den havde bygget på forkerte forudsætninger, så ville dog tilliden til, at en gentagelse ikke påny kunne finde sted, være skabt. Men netop ved at forsvare regeringen øger ministeren vor tvivl om, at det nytter at betro denne regering den økonomiske ledelse fremover. Hvis man ikke selv kan se, hvilke fejl man har begået, hvordan i alverden kan andre så tro, at de vil blive undgået i fremtiden?

Den højtærede statsminister har jo åbent indrømmet, at valutakrisen kom bag på regeringen. I sin tale Skt. Hans aften på Kastrupfortet udtalte statsministeren — jeg beder om tilladelse til et kort citat; det er hentet fra „Social-Demokraten“ den 24. juni —

„Der er imidlertid sket det, at der i løbet af foråret er kommet et stærkere økonomisk opsving i vore nabolande, end vi havde regnet med, og de tendenser til konjunkturedgang, som var tilstede i USA ved årsskiftet, synes nu indtil videre at være forsvundet. Denne ændring i udlandet har naturligt smittet af på vor egen økonomi og har øget den indenlandske omsætning udover det, vi havde regnet med.“

Ja, men hermed er det jo sagt, at ønsket om at modarbejde en eventuel depression

var ledetråden for regeringens økonomiske politik, og det viser jo også de handlinger, den har foretaget sig. Men i går ville den højtærede finansminister ikke strække sig videre end til at erklære, at regeringen blot havde indtaget en afventende holdning og ikke ført antidepressionspolitik på et tidspunkt, hvor der ikke var depression. En afventende holdning, hvad er det egentlig for noget? Såvidt jeg kan se, må det dække over, at man ikke ændrer politikken, hverken i den ene eller i den anden retning, men den højtærede finansminister ændrede netop politikken. Han forhøjede kursen på statsobligationerne, han forøgede med den højtærede boligminister aktiviteten igennem en større igangsættelse af boliger, end vi nogensinde tidligere har haft. Jeg ser da ikke, hvilket formål det tjener, at han nu tager afstand fra det, som den højtærede statsminister udlagde som årsagen til krisen, og at han nu prøver at fritage regeringen for ansvaret for at have set fejl. Der kan tilmed føres friske vidner imod ham. Jeg har, ligesom det ærede medlem hr. Erik Eriksen, med beundring læst, hvad den højtærede handelsminister for nogle få dage siden har sagt om denne sag til husmødrene i Frederiksborg amt; den højtærede handelsminister var ikke et øjeblik i tvivl om, hvem der havde ansvaret, og hvem der skulle have kløene; der synes jo i det hele taget ikke at være tvivl om — hvis jeg har forstået den højtærede handelsminister rigtig — at hun mente, ansvaret var regeringens, og at kløene tilkom den. Men bevares, nu står den højtærede finansminister som regeringens talsmand, og det er derfor hans defensorat, vi i dag er nødt til at beskæftige os med, mere end statsministerens og handelsministerens.

Vendt imod anklagen for, at staten har skabt en stor købekraft ved at pumpe for mange penge ud, siger den højtærede finansminister, at denne påstand er ikke rigtig, for hvis den var rigtig, ville pengemængden i samfundet være steget det sidste års tid, og det er den ikke.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen har nævnt denne side af den højtærede finansministers procedure. Jeg for mit vedkommende vil gerne stikke spaden lidt dybere ned i den højtærede finansministers argumentation og ofre lidt mere af min taletid

[Aksel Møller.]

på denne i og for sig ganske interessante påstand fra den højtærede finansministers side, ikke fordi jeg dermed venter at kunne overbevise den højtærede finansminister — det ville være at nære altfor store forventninger — men fordi jeg gerne vil vise, at den højtærede finansminister dog vel egentlig ikke oplyser os helt korrekt ved bare at dvæle ved de absolutte tal for pengemængden. Sagen er nemlig den, at man skal drage visse sammenligninger, som den højtærede finansminister ikke drog.

Lad os nu først lige se på begrebet pengemængde og på dens bevægelse. Pengemængden er — såvidt jeg forstår efter den højtærede finansministers tale — summen af seddelmængden og foliokontoen i nationalbanken. (*Finansministeren* [Kampmann]: Skatkammerbeviserne!). Ja, men jeg tror, at hvis vi er enige om at følge „Statistiske Efterretninger“s tal, går det nok allsammen. Jeg lover den højtærede finansminister, at jeg ikke skal bestride, at i en vis periode var det kun 19 millioner; pengemængden steg, og jeg skal love ham i det hele taget at acceptere det synspunkt, at pengemængden er uforandret; men jeg vil ikke love ham at acceptere det synspunkt, at dette argument overhovedet har noget med sagen at gøre, for det har det ikke.

Sagen er nemlig den, at følger vi tallene, så steg pengemængden fra august 1953 til august 1954 med 48 mill. kr. Derom kan der ikke diskuteres; det er et rent absolut tal, der lader sig konstatere.

I sin argumentation arbejder den højtærede finansminister med tallene fra 30. juni i fjor sammenlignet med dem fra 30. juni i år. Han tager altså en periode, der ligger lidt længere tilbage. Jeg for mit vedkommende har ikke så forfærdelig meget at indvende derimod. Han når til lidt lysere resultater ved ikke at tage de friskeste tal; han når, ved at benytte dette interval mellem de to junimåneder, til, at pengemængden kun steg med 19 mill. kr. eller — som han beroligende siger — med mindre end 1 pct. Det er det, jeg mener er en hårttrukken bevisførelse for regeringens uskyld. Sagen forholder sig som sagt på en helt anden måde.

Ved udgangen af juni 1953 havde vi et nettotilgodehavende i fremmed valuta på

334 mill. kr.; ved udgangen af juni 1954 — jeg følger altså den højtærede finansministers yndlingsperiode til bedømmelse af dette — var tilgodehavendet i fremmed valuta faldet til 23 mill. kr.; det vil sige, at beholdningen af fremmed valuta var faldet med ialt 311 mill. kr. Hvis regeringen havde forstået sine opgaver, skulle pengemængden være faldet med ca. 311 mill. kr. Den steg efter finansministerens opgørelse med 19 mill. kr.; det vil sige, at pengeudpumpningen i det pågældende år er steget med 330 mill. kr., når sagen skal gøres korrekt op.

Bare man dog for en gangs skyld kunne blive enig om det synspunkt, som også det ærede medlem hr. Erik Eriksen i aften fremholdt for os som det, der burde være ledende for vor pengepolitik: at den første betingelse for, at landets valutafront kan forsvares, er, at enhver nedgang i mængden af fremmed valuta må modsvares af en tilsvarende nedgang i indenlandske betalingsmidler, så ville meget være vundet for fremtiden.

Det er også fuldtud berettiget, når det ærede medlem hr. Erik Eriksen netop i aften understreger, at den tidligere finansminister, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, har fulgt denne linie og bestandig har fremhævet, at de selvregulerende kræfter måtte have lov til at øve deres virkning, således at staten ikke i sin økonomiske politik opretholdt samfundets likviditet — uanset nationalbankens nettosalg af fremmed valuta. Og den højtærede finansminister vil ikke kunne bestride, at det er netop det, han har gjort.

Hvis vi nu ser på den periode, som den højtærede finansminister altså lægger til grund for sit forsvar, viser det sig, at nationalbankens tilgodehavende hos staten voksede med 97 mill. kr. Dette er da vel pengeudpumpning på baggrund af den forstærkede nedgang i valutatilgodehavendet, en forøgelse af pengemængden, som tilmed blev forstærket ved de lempelser, som den gang fandt sted i deponeringsordningerne og iøvrigt ved nationalbankens arbejde i det åbne marked ved køb af obligationer og udlån iøvrigt. Vil den højtærede finansminister virkelig bestride, at dette er en pengeudpumpningspolitik?

Eller lad os tage den friskeste periode, som vi, der kun har de offentliggjorte stati-

[Aksel Møller.]

stiske materialer at rette os efter, har til rådighed, nemlig august 1953 sammenlignet med august 1954. I denne periode steg pengemængden med 48 mill. kr., skønt nedgangen i valutabeholdningen var på 429 mill. kr. Den nedgang, som burde have fundet i kraft af tabet af fremmed valuta, blev netop neutraliseret ved, at statskassen øgede sin gæld til nationalbanken med 363 mill. kr., og dertil føjede bankens øvrige dispositioner så 114 mill. kr.

Burde den højtærede finansminister, når disse tal nu er lagt frem for ham — og han har dog selv kunnet stifte indgående bekendtskab med dem — ikke meget hellere i går have erkendt, at hans salgspolitik for statsobligationer var forkert fra den dag, han trådte til, og indtil det øjeblik, da det blev klart, at hele regeringens politik byggede på et fejlsyn?

Såvidt jeg erindrer, er datoen for denne erkendelse den 2. eller 3. juni i år — i alt fald er det den dato, offentligheden fik det at vide — for da nedsatte finansministeren kursen for statsobligationer. Hensigten hermed må altså have været, at nu skulle der inddrages penge fra omløbet, og kreditten skulle strammes — altså en tydelig erkendelse af, at den politik, man hidtil havde ført, ikke kunne fortsættes.

I maj måned, lige før denne erkendelse kom til udtryk overfor offentligheden, har salget kun omfattet obligationer til en kursværdi af 7 mill. kr., og i månederne forinden havde det været langt fra tilstrækkeligt til at dække statens kapitalbehov. Senere, efter disse første junidage, har man forhøjet diskontoen, kastet den lave rentes politik fra sig, som om man havde brændt fingrene på den, hvad man jo også har, og nedsat obligationskursen, og dog har man fra slutningen af juni til slutningen af august hverken ved diskontoforhøjelsen eller ved salg af obligationer formået at vende lykken. I de to måneder, der er gået efter diskontoforhøjelsen, og efter gentagne nedsættelser af obligationskursen er pengemængden stadig, målt som seddelomløb + foliokonto, steget med 81 mill. kr., skønt valutatabet har været på 108 mill. kr. I de to måneder har staten trukket 260 mill. kr. på nationalbanken.

Det forekommer mig, at ethvert forsvar

for regeringens pengepolitik, al tale om, at regeringen har ført en forsvarlig pengepolitik, må forstumme overfor disse kendsgerninger. Selv efter at misøren var gået op for regeringen, har dens rentepolitik desværre været fæmlende, og salget af obligationer til dækning af boligstøttelånene går, såvidt jeg forstår, kun trægt.

Hvis jeg var den højtærede finansminister, ville jeg virkelig spørge mig selv, hvad det er for tendenser, som rører sig, og som, når alt kommer til alt, forhindrer de virkninger, han venter sig af den økonomiske politik, han siden begyndelsen af juni er slået ind på. Bunder det ikke i en almindelig tillidskrise i det danske erhvervsliv og den danske befolkning, en mangel på tillid til regeringen og dens evne til at klare de vanskeligheder, den har skabt? Tror den højtærede finansminister virkelig på det, som det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) i dag prøvede at få os andre til at tro: at der er nogle mystiske kræfter bagved det hele, som modarbejder regeringen og lægger fælder for dens fod? Mon ikke den højtærede finansminister er så meget klogere end det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) — der står jo ude i vandrehallen, at man for at blive minister skal være så klog, at man kan forstå fuglenes sprog — at han er klar over, at når det ikke lykkedes ved disse almindeligt anvendte pengepolitiske midler hurtigere at rette situationen op, skyldes det simpelthen, at der mangler tillid til regeringen ude i befolkningen?

Nu ved jeg naturligvis godt, at det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), hvis man nævner bankerne som eksempel, vil være tilbøjelig til at tro på, at her har kapitalismen iklædt sig netop den kåbe, som man i socialismens oprindelse, før man afskaffede Karl Marx, ville have befolkningen til at vende sig imod. Derfor er det med lidt bekymring, jeg nævner den omstændighed, at i de sidste måneder, netop de to måneder, der er gået siden diskontoforhøjelsen, er seddelomløbet vel faldet med 104 mill. kr., men samtidig er folioindskudene i nationalbanken steget med 185 mill. kr., og denne foliokonto består af bankernes kassebeholdninger, penge, som holdes til disposition for en frugtbar anbringelse, når muligheder viser sig, altså penge, som den højtærede finansminister ved en rigtig salgs-

[Aksel Møller.]

politik for sine obligationer skulle have fået anbragt i statsobligationer. De ligger stadig til disposition. Det er naturligvis tilladt bankerne at være afventende, men hvad er grunden til, at de er afventende? Efter min mening den, at de ikke har tillid til den politik, regeringen agter at følge. Det gælder hele vort erhvervsliv og vide kredse af befolkningen.

Nu vil den højtærede finansminister altså søge at fordele ansvaret for pengeudpumpningen eller rettere for forbrugsudvidelsen. Det er et led i hans forsøg på at frifinde regeringen. Jeg nyder også min del af hans bestræbelser i så henseende, idet han fremdrager den skattelettelse på mellemindkomsterne til et beløb af 50 mill. kr., som mit parti og jeg gerne vedkender os at være ophavsmænd til. Det er nok værd, når vi diskuterer forbrugsudvidelserne, at beskæftige sig med denne skattnedsættelse. Glemmer den højtærede minister, at denne nedsættelse blev årsag til, at det sidste lønregulerende pristal ikke steg så meget, at det fik virkning på samfundets lønomkostninger? Havde denne nedsættelse ikke fundet sted, ville arbejderne have fået en dyrtidsportion, som for det danske samfund havde betydet en merudgift på ca. 87 mill. kr. Som den højtærede minister kan se, betød denne skattnedsættelse en forbrugsbegrænsning, og hvis jeg endelig skulle indlade mig på at give ham et råd, så var det at holde ham for øje, at en i rette tid placeret skattnedsættelse kan være mere forbrugsbegrænsende end en skatteforhøjelse.

Årsagen til, at den højtærede finansminister har måttet pumpe penge ud, kan han tale med den højtærede boligminister om, således som han måske allerede er i færd med.

Den højtærede boligminister ved, at jeg sætter pris på ham som menneske, men jeg synes ærlig talt, at han er umættelig i sine krav til statskassen. Heller ikke det vil den højtærede finansminister se. Bevares, jeg forstod på hans tale, at han er klar over, at byggeaktiviteten er for stor. Selv han stejler overfor tanken om, at et byggeri på 29 000 boliger under opførelse virkelig skulle være udtryk for en normal målsætning for den høje regerings politik på dette område, men, siger han, hvem tør påstå, at det er

boligbyggeriet, der er årsag til den for store aktivitet i byggeriet; der findes jo andre grupper af byggeri. I dag kommer så det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) ham jo til hjælp og peger på en statistik fra 28. august, som på en eller anden måde skulle være et bevis for, at der er andre områder indenfor byggeriet, som på samme måde som boligbyggeriet kan bære skylden for den overaktivitet, der finder sted i byggeriet. Jeg ved ikke, om det ærede medlem har læst statistikken i „Statistiske Efterretninger“ af 28. august på samme måde, som en vis mand har læst den hellige bog, for følger det ærede medlem virkelig sin argumentation op efter denne statistik, vil han se, at boligbyggeriet fra 1. juli i fjor til 1. juli i år er steget med 500 000 m², og at øvrigt boligbyggeri til sekundære formål er faldet med 10 000 m², medens det virkelig produktive byggeri som fabrikker og værksteder og avlsbygninger er steget med 164 000 m². Sandheden om byggeriets omfang i dag kommer man ikke uden om. Kendsgerningen er, at der ved udgangen af juli måned var 29 224 boliger under opførelse imod 24 164 i fjor. Det er klart, at det finder selv finansministeren mindre tilrådeligt, men finder den højtærede boligminister også det? Det er den højtærede boligminister, der har sat det i gang.

Jeg har ladet mig fortælle, at den højtærede regering har fundet på, at årsagen til dette altfor store byggeri er en vinter, der varede længere end påregnet, og en sommer, der var mere regnfuld, end man havde ventet. Jeg troede, den højtærede boligminister tog den slags muligheder i betragtning. (*Indenrigs- og boligministeren* [Kjærboel]: Jeg er ikke meteorolog!). Hvis den højtærede boligminister var meteorolog, var der al sandsynlighed for, at han havde taget fejl, i hvert fald i denne sommer. Den højtærede boligminister burde have tænkt på, at han ved den igangsættelsespolitik, han drev, risikerede at drive byggeriet over den grænse, der har ført til de tilstande, vi har nu. Og den højtærede boligminister har jo ikke været uden advarsler.

Det var i januar i år, at boligministeren kom til finansudvalget med anmodning om, at vi stillede 144 mill. kr. til rådighed

[Aksel Møller.]

for boligbyggeriet. Vi modsatte os denne bevilling, fordi vi fandt, den var for høj. Tanken var jo, såvidt vi forstod den højtærede boligminister, at pengene skulle anvendes til udstedelse af statslånstilsagn for nybyggeri allerede i januar kvartal; sådan måtte vi slutte, og med rette, for i april kvartal ville den højtærede boligminister allerede have finanslovbevillingen. Vi sagde, at følgen af en sådan voldsom igangsættelse på et tidspunkt, hvor der i forvejen var et anseligt antal boliger under opførelse, ville blive overbeskæftigelse og inflation. Den højtærede minister og den høje regering ville ikke høre på vore advarsler. Ved hjælp af det radikale venstre blev der flertal i finansudvalget for at give den højtærede boligminister bevillingen, og i denne sommer har vi oplevet den skandale, der fulgte dermed.

Tvivlen om, hvorvidt den højtærede boligminister formår at magte sin opgave: at regulere byggeriet gennem sine statslånsbevillinger, har iøvrigt fundet sit tydelige udtryk ved nationalbankens neskæring af omfanget af genbelåningerne af de byggelån, som bankerne forstrækker bygherrerne med til betaling af byggeomkostningerne, medens byggeriet står på. Dette håndfaste middels anvendelse overfor boligministeriet er kun blevet anvendt een gang før. Det var i 1950, da det blev anvendt overfor den byggesituation, som den nuværende højtærede boligminister havde skabt. Det er mærkeligt, at begivenhederne dengang ikke har været mere værdsatte lærepenge, end at den samme fejl har kunnet gentage sig.

Den højtærede finansminister har i går fortalt os, at de økonomiske virkninger af de forslag, som her er fremlagt til vurdering, vil blive, at der for tiden indtil 1. april 1956 holdes igen på investeringerne med ca. 200 mill. kr. Det er forsåvidt bittert for os at vide, at denne nedsættelse af investeringsvirksomheden med 200 mill. kr. sikkert kunne have været undgået, hvis man ikke havde sat de 5 000 ekstra lejligheder i gang i forhold til, hvad der var i gang i fjor. 5 000 ekstra lejligheder betyder 200 mill. kr. i omkostninger, medens byggeriet står på, og med alle de følgevirkninger for indkomstforøgelser, lønninger og avancer, som et sådant byggeri sætter i gang, og som

forplanter sig igennem hele samfundet med yderligere forbrugsmuligheder i sit spor.

Må jeg have lov til at sige, at det forekommer mig, at det er, som om den højtærede boligminister ikke er klar over sammenhængen mellem boligbyggeri og erhvervsliv iøvrigt. Virkningerne af overbeskæftigelse i boligbyggeriet rammer jo ikke alene boligerne, men hele det øvrige erhvervsliv. Overbeskæftigelse på byggeområdet betyder naturligvis underbemanding på byggepladserne, længere byggetid, dyrere boliger, højere lønninger, større avancer og større forbrug. Men også denne udvikling forplanter sig ud over bygge- og anlægsvirksomheden.

Den delvise desorganisation af arbejdsmarkedet, som kan illustreres ved, at vi efter apriloverenskomsterne mellem hovedorganisationerne har haft adskillige arbejdsstandsninger, har sin rod i overbeskæftigelsespolitikken. Alene i jernindustrien har der siden 1. april været 20 arbejdsstandsninger, der omfattede 3 751 arbejdere; i murer- og entreprenørfaget har der været 21 arbejdsstandsninger, og der er stadigvæk gærende uro. Det er vist i det hele taget ikke for meget sagt, at en væsentlig del af den lønstigning, som har fundet sted gennem de senere år — måske imellem en trediedel og halvdelen — skyldes tillæg på arbejdspladsen. Har den højtærede regering overvejet, hvilke forbrugsmuligheder der følger med denne udvikling, og hvilken dyrtid den giver anledning til?

I det hele taget bærer vi os ad på en underlig akavet måde her i landet. Hvert andet år forhøjes lønningerne efter overenskomster, og så gennemorganiseret som samfundet er, forplanter de resultater, der er opnået ved forhandling mellem hovedorganisationerne, sig med øjeblikkelig virkning til praktisk talt alle i samfundet. Når det er sket, må vi til vor store overraskelse konstatere, at vi jo slet ikke har råd til at vederlægge disse indkomststigninger, som altså omfatter alle grupper af samfundet, med vare- og tjenesteydelser. Efterspørgslen efter importerede varer stiger, vor valutabalance vakler, og påny ser vi en regering, som ikke har anden udvej i denne misère end at prøve på at skære det forøgede forbrug bort gennem nye skatter og afgifter. Bare vi dog for en

[Aksel Møller.]

gangs skyld kunne blive enige om at holde vort omkostningsniveau nogenlunde i ro, så kunne folk da i hvert fald gøre sig håb om, at de ikke senere skulle aflevere det opnåede igen, fordi priserne tog deres part og statskassen hentede resten.

Virksomheden af det altfor store byggeri viser sig imidlertid også på anden måde; delvis foranlediget heraf har regeringen måttet forhøje renten på trods af sin erklærede kærlighed til et lavt renteniveau, og derved må også de eksporterende erhverv betale en effektiv rente af deres lån på helt op til 6½ pct. eller mere. Sammen med lønnings- og omkostningsstigningen bliver denne forøgede renteudgift en væsentlig årsag til nedgangen i konkurrenceevnen. På eet område tillader regeringen dog ikke rentestigningen at slå igennem. Den faktiske rente i boligbyggeriet vil, selvom regeringens forslag til lov om boligforhold gennemføres, blive holdt på et niveau på omkring 2½ pct. Det er klart, at de mægtige fordele, der derved bydes boligbyggeriet, drager kræfterne fra eksporterhvervene ind i byggevirksomheden, som har råd til at betale højere lønninger og give større fortjenester end noget andet erhverv.

Man undrer sig over, at der trods disse meget billige penge i byggeriet alligevel må beregnes en højere husleje, end jævne mennesker har mod til at betale. Sandheden er jo den, at fordelene ved den billige rente bliver væk på vejen mellem grundkøbet og det tidspunkt, da det færdige hus tages i brug. Under overbeskæftigelse bliver husbyggeriet et moderne Clondyke med et guldgraveri, som staten betaler, og som næres ved, at denne virksomhed foregår i en slags økonomisk reservat, indhegnet af den lave rentes politik. Vi kan ikke gøre os forhåbninger om en varig løsning på vore valutavanskeligheder, så længe vi ikke ser disse sandheder i øjnene. Hvis den høje regering vil hjælpe eksporten, således som den påstår den vil, har den brug for en ny byggepolitik. Den kunne spare sig en væsentlig del af sine udlån til eksporterhvervene, hvis den ville skabe bare nogenlunde økonomisk lighed mellem erhvervene.

Der kan efter min mening ikke være

tvivl om, at regeringens økonomiske politik er slået fejl, og den højtærede finansministers forsvar er langt fra skudsikkert, men hvad så? Den høje regering møder med 3 sæt foranstaltninger. Den første gruppe er af administrativ art; det er en nedskæring af den anlægsvirksomhed, som staten og kommunerne har i gang. Enhver regering, som befinder sig i den situation, hvori den nuværende befinder sig, og som er ved sin fornufts fulde brug, ville naturligvis gå ad den vej. Den anden gruppe er skatter og afgifter, der skal tvinge folk til at bruge mindre; de skal indbringe 250 mill. kr. Jeg tvivler på, at nogen i det høje ting efter alt, hvad der er sket, vil bifalde disse forslag. Man kan ikke gentage det, vi gjorde for 4 år siden, og en regering, som ikke har skabt sig tillid i befolkningen, kan i hvert fald ikke gentage det. Man må huske på, at disse forslag i det store og hele ikke kan løse nogen af vanskelighederne under en regering, som forsvarer sine fejl på en sådan måde, at man har grund til at ængstes for, at de vil blive gentaget. Man kan få et folk til at bære byrden, hvis det forstår, at byrden vil løse vanskelighederne og forhindre deres tilbagevenden, men denne tro har man ikke til den høje regering, og derfor nytter dens forslag ikke.

Heller ikke dens forslag om opsparing. Den vigtige opgave at forøge opsparingen er netop den, som den socialdemokratiske regering vil være mindst egnet til at løse; forslagene bærer vidnesbyrd nok om det. Man nedskærer aktieselskabernes og de større indtægters opsparingsmuligheder, formentlig udfra socialpolitiske synspunkter, med beløb så store, at der ikke er skygge af mulighed for, at det kan opvejes ved den foreslåede præmieringsordning for jævne menneskers opsparing.

Tror man i det hele taget på, at man kan animere til privat opsparing under en regering, som stadigvæk lader folket forblive i usikkerhed om sine videre hensigter med hensyn til borgernes penge? Vi har i denne sommer ikke hørt om andet end nye skatter, fuld grundskyld, formuekonfiskation, kapitalvindingsskat, huslejeskat, ja, tilmed en husmoderskat, skat på dødsboindtægter, skat på skatten. Den første forudsætning for at forøge opsparingen

[Aksel Møller.]

er, at folk har vished for, at de kan bevare det, de har sparet op, og har sikkerhed for at kunne nyde opsparingsens frugter.

Løvt bestrider mit parti ikke, at det i løbet af forholdsvis kort tid er nødvendigt at foretage positive handlinger, som kan dæmme op for den svækkelse af kronen og dens købekraft, som regeringens økonomiske politik har ført med sig, men mit parti bestrider, at det er tilrådeligt og rimeligt og forsvarligt at gøre det under den nuværende regerings ledelse.

Bertel Dahlgard: Med hensyn til en almindelig karakteristik af den økonomiske udvikling kan jeg udtrykke mig forholdsvis kort. Jeg har meget lidt at føje til de synspunkter, jeg fremsatte her i tinget den sidste dag, tinget var samlet, den 3. juni i år. Jeg sagde da, at det på daværende tidspunkt var svært at sige noget bestemt om årsagerne til det store svind i valutabeholdningen, men at det var meget farligt at være for optimistisk, thi tog man fejl i sin optimisme, ville den risiko, man udsatte sig for, være altfor stor, og derfor burde man være forsigtig i tide. Jeg tillod mig da at pege på tre ting, der burde advare os: for det første, at der, efter at den stærke nedgang i valuta-beholdning havde fundet sted, skete en forøgelse af købeevnen på 300—400 mill. kr. i kraft af lønforhøjelserne; dernæst, at bytteforholdet i vor udenrigshandel var forringet, og endelig, at man ikke kunne regne med så stor en høst som de foregående år.

Jeg drog deraf den slutning, at når der er fuld beskæftigelse, så produktionen ikke på kort tid kan forøges væsentligt, og man samtidig forøger købeevnen stærkt, kan den forøgede købeevne kun få udløsning i et tryk på valutaeserven, hvis man ikke i tide nedsætter statens forbrug. Det er denne enkle lære, man nu må sande. Derfor foreslog det radikale venstre i foråret, at folketinget skulle lade være med at vedtage loven om at stille over 100 mill. kr. Marshallmidler til rådighed til nye udgifter, men venstre og det konservative folkeparti vedtog sammen med socialdemokratiet loven. Selvom disse penge ikke endnu er brugt, viser den stilling, man tog, hvor lidt man forstod alvoren i situationen, og i den kommende

vinter har man jo bundet sig til at bruge en betydelig del af disse penge.

Endvidere foreslog det radikale venstre at give regeringen bemyndigelse til efter et skøn over den kommende udvikling at spare 150 mill. kr. på de militære bevillinger. Venstre og det konservative folkeparti nedstemte sammen med socialdemokratiet dette forslag. Den høje regering tvinges nu af omstændighederne til at ændre sin stilling og tiltræde disse besparelser.

Det var under indtrykket af disse tre partiers afvisende holdning overfor vore forslag, at jeg tillod mig at sige, at det syntes mig, at de tre partier pådrog sig et stort fælles ansvar for den kommende udvikling, idet jeg understregede, at vi måtte forstå, at der allerede på dette tidspunkt i vor økonomi balanceredes på en knivsæg. Nu, da det er gået galt, kan man måske ikke undre sig over, at venstre og konservative under megen larm søger at kaste al skyld på regeringen. Det er vistnok menneskeligt, selvom det hverken er smukt eller sandt. De tre partier må i ikke ringe grad dele ansvaret.

Men årsagerne til den situation, vi nu befinder os i, ligger dybere, end disse begivenheder i foråret er udtryk for. Det er efter vort skøn flere års fejlvurdering fra de tre partiers side, virkeligheden nu afslører. Man kan have forskellig mening om den udenrigs- og militærpolitik, Danmark har ført, og tiden er ikke til at drøfte denne sag her i aften, men man har aldrig overfor befolkningen villet erkende de økonomiske konsekvenser af, at en milliard kroner årlig drages ud af det produktive erhvervsliv til uproduktive formål, og at 40 000 unge i den bedste alder trækkes ud af det arbejde, der frembringer værdierne. En gunstig konjunktur og gode høstår har en tid kunnet tilsløre den betydning, disse forhold har for landets økonomi, men før eller senere melder konsekvenserne sig, og det er det, vi nu står overfor.

Vi skal da nu tage stilling til de foranstaltninger, regeringen har foreslået gennemført. Lad mig fremføre først en almindelig betragtning, som jeg også gav udtryk for i foråret. Jeg sagde, at der var en ting, vi alle sikkert burde erindre, nemlig at når der i en spændt økonomisk situation pumper ny købekraft ud på eet område, så må

[Bertel Dahlgaard.]

folketinget holde tilsvarende igen på andre områder. I henhold til denne opfattelse kan det radikale venstre bifalde, når regeringen betræder bespareelsesvejen. Hvilke områder her må tages fåt på, må nøjere overvejes, og det må ske i større omfang, end det her er foreslået, både på det civile og det militære område.

Når jeg dernæst vender mig til de foreslåede skatteforhøjelser, nærer jeg ganske andre følelser. Det radikale venstre tror ikke på, at vi kan fortsætte ad denne vej. Da vi sidst stod i en valutakrise, i 1950—51, formindskede vi befolkningens købeevne ved at forøge skatterne med nogle hundrede millioner kroner og gennemføre bunden opsparing for andre hundreder af millioner kroner. Det viste sig at være en rigtig politik i den givne situation, stillingen blev rettet op, men fremgangsmåden med den voldsomme skatteforhøjelse egner sig ikke til gentagelse. Skatteforhøjelserne, der blev gennemført som midlertidige, blev næsten alle bevaret. Ministeriet Erik Eriksen fik brug for dem alle, og skatterne forhøjedes derved i det ærede medlem hr. Erik Eriksens regeringsperiode med 1 200—1 400 mill. kr. Tror man virkelig, at det er en holdbar økonomi, og tror man så, når vi ser på det, vi har oplevet i sommer, det er en økonomi, der er holdbar i længden, at man det ene halve år forhøjer lønninger og avancer og uproduktive udgifter for i det næste halve år at tage pengene fra folk igen gennem skatter?

Fordelen ved lønforhøjelsen er så borte, og det eneste, der samfundsmæssigt bliver tilbage, er, at produktionsomkostningerne er steget og dermed landets konkurrenceevne overfor udlandet forringet. Hvis ikke folketinget og befolkningen, arbejdere, erhvervsdrivende, tjenestemænd og alle de andre grupper af befolkningen, kan se, at en sådan form for økonomi ikke er holdbar i længden, så går det galt med vort folkestyre. Jeg føjer til, at vore mægtige organisationer fremover nødvendigvis på en

anden måde end hidtil må gøres medansvarlige for helhedens interesser.

Det radikale venstre tror, at der må sættes en stopper for den trafik, der går ud på, at hver gang der begås fejl, det være sig af organisationer eller i denne sal, kender man kun den udvej at dygne nye skatter ovenpå de gamle. Jeg ønsker ikke at lægge udskrivningen af betydelige skatter for had. Når det drejer sig om at løse de store fællesopgaver til højnelse af folkets levevilkår, når det drejer sig om at styrke landets produktive kraft, så bør vi alle betale skatten med glæde, men når skatten hemningsløst forsvinder i det uproduktive forbrugs dyb eller gang på gang anvendes som middel mod skader, der kunne være undgået, så tror jeg tiden er inde, da den almindelige borger har ret til at blive mistænksom.

Det er ud fra disse synspunkter, det radikale venstre opfordrer regeringen til at forlade denne vej. Forhøjelsen af spiritusbeskatningen er selvfølgelig af en særlig karakter, og vi afviser ikke forhandlinger herom, men lad os iøvrigt til vinter få en skattereform, som forenkler skatternes nuværende kinesi, og lad være, siger jeg til regeringen, lad være at forsinke en sådan reform gennem en ufrugtbar diskussion om skattefradragsrettens bortfald. Lad os i dag koncentrere os om den nedsættelse af statens forbrug, som er den mest virkningsfulde valutaforanstaltning.

Hertil skal jeg nu føje, at det radikale venstre under behandlingen af disse lovforslag agter at stille forslag om en væsentlig ændring i loven om køb på afbetaling. Under en valutakrise og under overbeskæftigelse er det noget meget afgørende, at der ikke gennem køb på afbetaling med ingen eller næsten ingen kontant betaling i stadig stigende grad produceres og købes ind for penge, som først skal indtjenes langt senere. Det radikale venstre er af den opfattelse, at en ændring af loven, så der ved køb på afbetaling kræves adskillig større kontant udbetaling ved overtagelsen af varen, vil have en betydelig større forbrugsbegræn-

[Bertel Dahlggaard.]

sende virkning end alle regeringens skatteforslag. Folketinget vedtog i foråret en ændring i loven om køb på afbetaling, som peger i den retning, jeg her taler om, men i altfor ringe omfang, og loven træder først i kraft til nytår. Vi vil foreslå, at det, vi nu stiller forslag om, skal træde i kraft straks som en midlertidig lovgivning.

Det radikale venstre er altså rede til at medvirke til foranstaltninger, der i deres virkninger vil være af mindst samme valuta-mæssige betydning som det af regeringen foreslåede. Men skattesvømmen må nu standses. Den højtærede finansminister bør heller ikke glemme, at når man forhøjer skatterne ud over en vis grænse, går det også ud over den private opsparing, som ministeren nu med et andet lovforslag vil opmuntre. Dette forslags principper kan det radikale venstre give sin tilslutning. Vi må selvfølgelig nærmere se på forslaget enkeltheder, men forslaget hele tendens er vi enige i. For det er jo netop sagen: den jævne, flittige borger med den jævne indtægt, som har orden i sin økonomi, og som tænker fornuftigt på at betrygge sin fremtid, ham skal staten hæge om og værne om i stedet for at bibringe ham den følelse, at han ikke kan være i fred for skattevæsenet, så snart han får nogle få kroner tilovers. Hvis den højtærede finansminister kan komme ind på den vej, skal der også nok komme orden i landets finanser og landets valuta.

Med hensyn til det bebudede forslag om tekstiltolden skal jeg sige, at jeg jo nok har mærket, at det en tid har puslet i buskadsset, og da så tekstilarbejdernes fagforening for en måneds tid siden sluttede sig til fabrikanternes krav om en klækkelig toldforhøjelse på tøj, blev regeringen svag, og så må hensynet til forbrugerne vige, skønt det kun var en måned siden, den højtærede handelsminister udtalte, at tekstilvareimportens omfang ikke kunne kaldes foruroligende, og at industriens produktion og beskæftigelse heller ikke syntes at give anledning til uro. Og det er kun få dage siden, den højtærede minister på et møde udtalte, at hele betydningen af en toldforhøjelse var overvurderet, det var helt andre ting, der var afgørende. Højtærede minister, undskyld, jeg siger det, men det synes, som om handels-

ministeren sommetider ikke er helt à jour med, hvad der foregår omkring hende.

Hvordan er nu de faktiske forhold på dette område? Den 1. september var arbejdsløsheden i tekstilindustrien kun 1,7 pct. Det er rigtigt, at et betydeligt antal arbejdere har forladt tekstilindustrien og er gået over i andre virksomheder; det er jo den naturlige følge af den rationalisering og specialisering, som tekstilindustrien meget rigtigt må gennemføre, fordi det er vejen til lavere produktionsomkostninger og derfor vejen til at blive konkurrencedygtig. Tekstilindustrien er ikke endnu ved vejs ende med denne rationalisering, som altså er vejen til billigere priser for forbrugerne, men at denne øgede konkurrenceevne allerede har virket, ses af, at indførslen af tekstilvarer jo slet ikke er af den faretruende art, som der fra visse sider agiteres med. Derfor må jeg sige, at det undrer mig meget, at den høje regering på et tidspunkt, da arbejdsløsheden kun er godt 1 pct., da importen af tekstilvarer udefra ikke er tiltagende, og da det må erkendes, at denne industri under besættelsen og længe efter havde gyldne år, behandler denne industri som en nødstedt industri, som forbrugerne skal støtte gennem en prisforhøjelse, der vil andrage snese af millioner kroner. Jeg ved nok, at det konservative parti gennem det ærede medlem hr. Stæhr Johansen her i tinget i foråret har erklæret, at blot regeringen ringer på de konservatives dør i denne sag, vil der blive lukket op. Ja, det synes, som om man nu vil vente nogle dage, før man lukker vennen ind, men det kommer nok. Jeg tror, den høje regering i denne sag skulle betænke sig endnu en gang, og det radikale venstre vil modsætte sig denne lovgivning.

Der er her i aften talt adskilligt om boligbyggeriets indflydelse på valutastillingen, og der kan ikke være tvivl om, at der er en sådan forbindelse, men jeg tror, det har et langt dybere perspektiv, end der er omtalt her. Dette, at det ærede medlem hr. Aksel Møller i de to sidste år af sin ministertid lod bygge og huslejelov lige hen uden at røre sig, skønt enhver kunne se, at disse problemer bevægede sig henimod et akut stadium, hvor løsningen af problemerne blev stedse vanskeligere, har haft overordentlig skadelige virkninger. I 1952 stillede det

[Bertel Dahlgaard.]

radikale venstre et byggeforslag i huslejeudvalget, som tilsigtede en begyndende afvikling, og det lykkedes langt om længe at få ministeren til at tiltræde det, så det blev gennemført; det er det nu kendte kapitel VIII a i byggestøtteleven, som åbner adgang for et frit initiativ, og som nu bruges mere og mere. Men bortset fra denne lovgivning skete der intet og heller intet forsøg på at løse huslejespørgsmålet i de meget afgørende år fra 1951 til 1953, og det svier til os i dag, at vi stadig lever under den lovgivning, som opretholdtes af det ærede medlem hr. Aksel Møller.

Med hensyn til boligbyggeriet i år har antallet af lejligheder under opførelse helt hen til april ligget på det samme som antallet i fjor, da det ærede medlem hr. Aksel Møller havde ansvaret. Når antallet nu i august og september ligger adskilligt højere, ved det ærede medlem hr. Aksel Møller jo meget vel, at det i væsentlig grad skyldes, at færdiggørelsen af meget byggeri er trukket ud under indflydelse af sommerens særlige vejrlig. Men byggepresset kommer jo fra mange sider, det kommer fra erhvervslivet, både med byggeri af højst nødvendig karakter og også mindre nødvendigt byggeri, det kommer fra reparationsarbejdet, det kommer fra kasernebyggeriet. Det er jo en stadig anledning til strid, hvad der skal gå først, boliger eller kaserner, og det var også det, vi stod overfor i foråret, da der ikke var fuld enighed mellem det ærede medlem hr. Aksel Møller og mig om bevillingerne. Men det er ganske klart, at der må gennemføres omfattende ændringer også i lovgivningen om boligbyggeriet, således som det radikale venstre gav udtryk for det under behandlingen af huslejeloven; navnlig må støtten til det halvvejs luksusbetonede byggeri høre op.

Må jeg så endnu sige, at jeg går ud fra, at den høje regering er indforstået med, at det øgede overskud, som besparelserne og eventuelt andre foranstaltninger medfører for staten, bliver bundet, så det er helt under folketingets kontrol. Det er at håbe, at der fremtidig føres en så sund økonomisk politik her i landet, at disse midler kan medvirke til en opbygning af den kommende folkepensionering.

Må jeg dernæst berøre endnu et spørgsmål

i forbindelse med denne diskussion. De foregående talere har indgående beskæftiget sig med spørgsmålet mistillid til det nuværende ministerium; og det kan vist ikke benægtes, at det er et aktuelt spørgsmål; det vil det i det hele taget være fra tid til anden, så længe det politiske liv her i Danmark bygger på mindretalsregeringer. Jeg erindrer fra de sidste 10 år adskillige tilfælde, hvor der har siddet regeringer eller enkeltpersoner som ministre, der utvivlsomt ikke er kvalificeret tillid i befolkningen — jeg behøver vist ikke at nævne navne — og det spørgsmål vil da let komme til at foreligge, om eller hvornår dette eventuelt bør drage parlamentariske konsekvenser efter sig. Her nærmer vi os efter mit skøn også et problem, som i høj grad berører spørgsmålet om vor forfatnings, grundlovens, anvendelse, og det ikke mindst nu, da vi har fået en ny forfatning, og da det er i alles interesse, at der skabes traditioner for vort parlamentariske liv. Her tror jeg det er vigtigt at huske på, at det krav, der stilles til os alle, er, at vi stræber efter, at vort forfatningsliv skal kunne fungere frugtbart, ikke blot for dagen og morgendagen, men også frem i tiden.

Lad mig gribe ind i selve den aktuelle situation. Lad os nu tænke os — hvorfor skulle man ikke kunne tænke sig det — at oppositionen i dag eller i morgen siger: vi har en dybtgående mistillid til den siddende regering, denne mistillid er så stor, at vi ikke finder det umagen værd at forhandle med den på saglig vis om de forslag, den forelægger for folketinget; vi vil vedtage et mistillidsvotum lige med det samme. Ja, jeg er tilbøjelig til at tro, at det i og for sig ville være en tilfredsstillelse for mange. Men så nødes man jo til at tænke videre. Så må der altså dannes en ny regering, som må have den opgave at skabe fornødent samarbejde om de samme problemer, som man forud har nægtet at forhandle med den tidligere regering om. Der opstår altså for en sådan ny regering to spørgsmål, for det første om regeringen overhovedet, både i udenrigspolitik og i indenrigspolitik, kan opnå fornøden tillid i folketinget, men dernæst om den har muligheder for at forhandle og skabe samarbejde om de meget alvorlige og hastende problemer, vi står overfor. Lad os så tænke os, at oppositionen

[Bertel Dahlgaard.]

til den tid faldt for den fristelse at sige: nej, I i denne regering ville ikke engang drøfte de lovforslag, vi som regering fremsatte, så må vi have lov til at handle på samme måde, vi ønsker ikke at forhandle.

Hvor tror man egentlig dansk parlamentarisk liv vil havne under sådanne forhold? Det vil ikke blive gode kår for det arbejde, vi er valgt herind for at varetage. Det går let i retning af at blive opløsning i stedet for det samarbejde, som nu engang må til, hvadenten opposition og regering kan lide hinanden eller ikke. Derfor har jeg en følelse af, at det er meget vigtigt, om man kan fæstne visse grundsætninger for vore handlinger under politiske kriser. Der kan ikke gives regler for alle de tilfælde, der kan indtræffe i det politiske liv, men jeg tror, det i almindelighed, når det drejer sig om lovgivningsanliggender, kan siges, at det rette tidspunkt for at udtale mistillid til et ministerium er, når ministeriet ikke bøjer sig for folketingets vilje. Ministerne møder med deres forslag i denne sal, og forslagene kan her vedtages, forkastes eller ændres. Kan ministeriet ikke acceptere eller nøjes med det, folketinget vil, så er tiden inde til at tale om et ministeriums afgang.

At situationen i dag ligger sådan, er jo særlig klart, fordi den del af oppositionen, som udgøres af venstre og det konservative folkeparti, ikke selv tidligere har stillet forslag om at skride ind for at forebygge de valutariske vanskeligheder og slet ikke i foråret udtrykte ønske om, at folketinget skulle blive inde med noget sådant for øje.

Derfor, uden hensyn til, hvilke følelser man nærer overfor ministeriet — det skal jeg iøvrigt ikke uddybe — byder den parlamentariske form, at vi behandler regeringens forslag, præger dem eller omdanner dem, således som der nu kan opnås fornøden enighed om her i tinget. Herunder vil det fremgå, om der kan opnås samstemmighed med regeringen herom, og heraf vil den politiske situation være bestemt. Jeg synes, folketinget skulle skynde sig med arbejdet, så vi i løbet af få dage kan nå frem til en afgørelse — den må så gå i den ene eller den anden retning. Det er klart, at en afgørelse heller ikke kan træffes, inden der er skabt klarhed over,

hvad man fra de forskellige partier vil sætte i stedet for regeringens forslag.

Aksel Larsen: Det kan vel antages, at befolkningen efterhånden er blevet noget hærdet med hensyn til ubehagelige overraskelser fra skiftende regerings side. Alligevel er det forståeligt, at de allerfleste, stillet overfor det ubehagelige krisemaleri og de nedskæringsforslag, der behandles her i dag, med berettiget forbløffelse stiller spørgsmålet: Hvordan hænger dette her sammen? Hvordan er det muligt, at fire-fem gode høstår, stadig stigende produktion og eksport, høj beskæftigelsesgrad og større arbejdsproduktivitet kan resultere i øget fattigdom for landet, i valutakrise og i forlangender om en drastisk nedskæring af befolkningens forbrug?

Dette spørgsmål stilles med så meget mere berettigelse, som de skiftende regeringer — og det konstante folketingsflertal — den ene gang efter den anden har truffet beslutninger eller gennemført foranstaltninger, om hvilke man hver gang forklarede, at netop de for stedse ville rydde alle Danmarks økonomiske vanskeligheder af vejen.

Det sagde man, da man i 1948 vedtog Marshallplanen og dermed bragte Danmark ind under Amerikas Forende Staters økonomiske diktatur. Det sagde man, da man et års tid senere påny — og som sædvanlig for stedse — skulle redde Danmarks valuta ved kronenedskæringen af september 1949. Det sagde man, da man sluttede Danmark til den såkaldte „europæiske“ betalingsunion, og da man efter beslutningerne fra Paris gennemførte den såkaldte liberalisering, altså gik over til fri og ukontrolleret import fra vest. Det sagde man for den sags skyld også, da den foregående regering begyndte sin virkeperiode med at pålægge for 500 mill. kr. nye skatter plus den tvungne opsparing. Gang på gang har man lovet, at nu kunne alle økonomiske vanskeligheder i nutid og fremtid overvindes — der udkrævedes blot, at befolkningen denne ene gang endnu ville lade sig pålægge byrder og forbrugsindskrænkninger. Nu kommer man påny og siger: vi mangler valuta, befolkningen bruger for meget, livremmen må spændes ind — men så skal det også nok blive godt alt sammen.

[Aksel Larsen.]

Som det er sket før, giver regeringen oven i købet den fremstilling, at valutavanskelighederne er kommet aldeles overraskende, at de ikke kunne forudses. Hvis dette virkelig skulle være tilfældet — altså for regeringens og nationaløkonomernes vedkommende — hvis denne mangel på viden og forudseenhed skulle være årsagen til, at regeringspartiet i fjor efterår krævede lav rente og forøget byggeri, medens man nu vil gennemføre det stik modsatte, årsagen til, at ledende socialdemokrater i foråret begejstret forkyndte, at overenskomstforliget havde forøget arbejdernes købekraft, givet dem en femkrone mere til lillemor, som Eiler Jensen sagde, og at det var godt sådan, medens man nu siger, at arbejdernes købekraft er for stor og må begrænses — ja, så må man virkelig ynkes over regeringens mangel på viden og forudseenhed og sige med Oxenstierna: om du vidste, min søn, med hvor liden klogskab verden regeres!

Regeringen siger gennem finansministerens mund, at valutamanglen har fire årsager. For det første, at verdenspristallet ophørte sidste efterår, for det andet, at skatte- og finanspolitikken er blevet lempet, og at der er for meget boligbyggeri i gang, for det tredje, at landbrugerne har forøget besætningerne og importerer flere foderstoffer, og for det fjerde lønførhøjelserne i foråret og den store beskæftigelse samt den almindelige avancementstigning. Det tilføjes, at udsigterne er yderligt triste, fordi de gode eksportmuligheder måske ikke vedvarer, fordi staten i de nærmeste måneder skal tilbagebetale 200 mill. kr. i udenlandske lån, og fordi den europæiske betalingsunion sandsynligvis ophører til foråret, hvorefter en gæld på 650 mill. kr. eller mere er forfalden til betaling.

Ja, hvis man godkender eller tror på disse forklaringer, kan det måske nok se sådan ud, at det er en forbrugsbegrænsning, der skal til. Men det er ikke sandt, at løningerne er for høje i Danmark. Det er ikke rigtigt, at der bygges for mange boliger. Det passer ikke, at den brede befolkning i Danmark lever for godt, har et for højt forbrug. Og påstanden om, at valutavanskelighederne ikke kunne forudses, hører ingen steder hjemme.

Dette sidste er sådan set spagfærdigt indrømmet af den højtærede økonomiminister, som i lørdags i „Aktuelt kvarter“ bl. a. talte om langtidårsager, som de skiftende regeringer måtte dele ansvaret for — men dem kendte finansministeren ikke i går. Det er ellers her, forklaringen skal søges. Gennem Marshallplan og Atlantpakt er Danmarks økonomi og navnlig vor udenrigshandel blevet indordnet under fremmede magters, fremfor alt Amerikas, interesser, og oprustningen og militæudgifterne er skruet op til et niveau, som det lille Danmark i ingen henseende kan bære. Eksportens rekordtal burde naturligvis betyde forøget velstand til Danmark, men det er nu engang ikke mængden alene, der skal gøre det; de priser, vi får for eksporten, spiller også en rolle. Når størsteparten af vor landbrugseksport går til England, der betaler betydelig lavere priser, end vi kan opnå på andre markeder, skal det naturligvis påvirke valutabalancen i ugunstig retning, og så bliver det en problematisk forretning at importere foderstoffer.

Den såkaldte liberalisering af vesthandelen har ikke givet Danmark gensidighed og ligelighed i handelsforholdet til vestlige lande. De bryder jo liberaliseringsaftalerne, som det passer dem — eller de omgår dem. F. eks. er handelsaftalen med Vesttyskland sikkert god nok på papiret, men i praksis har den vesttyske regering gennem høje toldsatser og ved lignende foranstaltninger i den grad spærret for danske varer — ikke mindst landbrugsprodukter — at Danmarks indførsel fra Vesttyskland nu er dobbelt så stor som vor udførsel dertil.

Eksportpræmier og eksportkreditter, siger regeringen. Det ville være mere effektivt at sørge for, at der handles på ligeligt grundlag med Vesteuropa og USA, og at vi får ordentlige priser for vor eksport.

Vi må opsøge nye markeder, siger regeringen. Ja, men den gør jo det stik modsatte. I sin afhængighed af USAs politik begrænser den handelen med Østeuropa, den viser altså det modsatte af villighed til at opsøge og opdyrke de meget store markeder, der i Østeuropa og Asien findes for dansk eksport. Netop nu, da der var praktiske muligheder for at fordoble samhandelen med Sovjetunionen, har regeringen afbrudt handelsforhandlingerne — genialt nok på samme

[Aksel Larsen.]

tidspunkt, som man lå i tovtrækning med England om en beskedent forhøjelse af priserne på dansk bacon og smør. For Atlantpagtpolitikens skyld risikerer man at ødelægge mulighederne for en meget betydelig industri- og landbrugseksport til Sovjetunionen, og regningen for en sådan politik forlanger man nu at arbejderne skal betale!

Hertil kommer så virkningerne af oprustningen, af de høje militæruddgifter. Da Danmark tiltrådte Atlantpagten, anbefalede den bl. a. med løftet om, at så ville oprustningen blive billig, for filantroperne i Amerika ville betale. Dengang — det var i 1949 — var vort militærbudget på ca. 300 mill. kr. om året; nu er det 3—4 gange så stort. Her foregår virkelig pengeudpumpning — det, de konservative er så bange for — så det kan forslå noget, vel at mærke pengeudpumpning til uproduktive formål. Og militæruddgifter hører samtidig til de mest valutakrævende udgifter, der overhovedet kan tænkes.

Denne politik — og ikke det, finansministeren nævnte — er hovedårsagerne til valutamanglen. Det er for at kunne fortsætte denne politik — der fremover vil føre til nye økonomiske kriser — at regeringen nu vil pålægge nye skatter, skabe arbejdsløshed og sætte den brede befolknings forbrug ned.

Megen grund til at gå detaljeret ind på de af regeringen fremsatte lovforslag og bebudede foranstaltninger er der ikke — så meget mindrer som regeringen ikke siger noget om, hvad den videre vil gøre eller undlade at gøre, hvis den skulle redde sine forslag nogenlunde helskindet gennem skærsilden — men det er der jo ikke store chancer for.

Regeringen skylder os bl. a. besked om, hvad den vil gøre på den sociale lovgivnings område i dette efterår. Den var jo så gavmild med løfter i fjor. Nye markeder skulle opdyrkes, sagde socialdemokratiet i sin valgagitation i fjor. Regeringen gør som sagt nærmest det modsatte. Renten skulle holdes lav, sagde socialdemokratiet under valgkampen i fjor. Nu har regeringen foreløbig sat diskontoen i vejret med 1 pct., og måske agter den at gå videre i denne fordærlige retning; det ved vi ikke noget om. Der skulle sikres og fastholdes fuld beskæftigelse, sagde man i fjor — jeg citerer efter

socialdemokratiets eget valgprogram. Nu vil man nedsætte beskæftigelsen, altså skabe, hvad arbejdsgiverforeningens formand kaldte en passende arbejdsløshed. Man lovede i fjor under valgkampen, at bl. a. sygehusene for sindslidende skulle blive forbedret og moderniseret. Nu har man skåret den beskedne bevilling på 9 mill. kr., der er givet til dette formål, ned til 2¹/₂ mill. kr. Man lovede forøget boligbyggeri, og man lovede oven i købet, at hvis man lod boligministeren komme til, så skulle der blive sikret bygning af 12 000 billige boliger ud over det, der var i gang eller planlagt af den tidligere regering. Nu har man allerede skåret boligbyggeriet ned og foreslår det nu yderligere begrænset. De 12 000 nye billige boliger forsvinder i den blå tåge, hvor så mange valgløfter er forsvundet. Man lovede sociale reformer og stillede med særligt eftertryk de gamle i udsigt, at de skulle få en øjeblikkelig forhøjelse af aldersrenten, og at værdifast folkepensionering skulle blive gennemført. Siden da har man to gange i folketinget forkastet kommunisternes forslag om en øjeblikkelig forhøjelse af alders- og invaliderenten. Det er nødvendigt, og det må være berettiget at spørge, hvad regeringen på dette område vil gøre i dette efterår. Agter man at give de gamle, hvad man har lovet dem, eller skal både den øjeblikkelige forbedring og den værdifaste folkepensionering, som socialministeren rejste land og rige rundt og agiterede med i fjor, forsvinde i den almindelige nedskæringspolitikens tegn?

Regeringens planer, som finansministeren forelagde i går, indeholder forslag om udgiftsbesparelser på statsbudgettet samt begrænsning af andre, såkaldte private investeringer. Alle disse kommer i første række til at gå ud over arbejderne og i videre omfang over hele den arbejdende befolkning. Det er nemlig besparelser på boligbyggeriets, skole- og hospitalsbyggeriets og vejarbejdernes område. Derved vil man altså skabe en passende arbejdsløshed. Det er noget snak, at formålet er at fremskaffe arbejdskraft til eksportindustrien, for den kan man dog vistnok ikke sætte murersvende og tømrere ind i.

Man vil yderligere bremse beskæftigelsen i byggefagene ved de foreslåede ændringer i reglerne om skattefrie udgifter til vedlige-

[Aksel Larsen.]

holdelse af småhuse. Det var rimeligere — og det ville have betydning for valutaen — om man ophævede adgangen til store skattefri afskrivninger for industriens, transportens og landbrugets nyanskaffelser af maskiner o. lign. Sålænge denne adgang består — og det ved finansministeren — kan det ligefrem betale sig at anskaffe nye maskiner, lastbiler, traktorer og mejetærskere efter 4—5 års forløb, ja, endog at købe personbiler på dollarbasis for dem, der kan lade udgiften gå ind på virksomhedens driftsbudget. Resultatet af, at man fastholder denne adgang til ekstraordinære skattefri afskrivninger det første år efter anskaffelsen, bliver, at staten mister skatteindtægt, at der kræves stadig mere valuta til nyan-skaffelser, og at der ikke foreligger noget incitament til at være omhyggelig med pasning af maskiner og vogne.

Regeringen vil forhøje en række indirekte skatter samt statsbanernes og postvæsenets takster, ikke fordi statskassen har brug for disse penge, siger finansministeren, men udelukkende for at nedskære befolkningens forbrug. Jeg tvivler sådan set ikke på, at dette er regeringens egentlige hovedhensigt, men finansministeren selv og ministeren for offentlige arbejder har åbenbart ikke lært deres lektie rigtigt. Ministeren for offentlige arbejder forklarede i sin fremsættelse, at statsbanerne og postvæsenet måtte have øgede indtægter for at klare sig, og at takstforhøjelserne måtte gennemføres således, at transporten med statsbanerne ikke gik ned, at der ikke skete forbrugsindskrænkning dér. Hvad gjorde finansministeren selv, da han motiverede forslaget om øget spiritusbeskatning? Han sagde, at det gik ikke an at forhøje ølprisen for meget, for så risikerede man, at befolkningen drak mindre øl. Ministeren vil heller ikke forhøje cigaret-skatten, for han frygter, at hvis han gør det, går cigaretforbruget ned. Er det måske både for i almindelighed at skære befolkningens forbrug ned og for at skaffe flere penge i statskassen, så militærvæsenet kan få endnu flere, at disse skatteforslag fremkommer?

Opsparingspræmien er en præmie for dem, der har indtægter, som er store nok til, at de kan spare op. Kontrol med, at de ikke foretager præmieopsparingen af deres for-

mue, kan man ikke føre effektivt. For at gøre det indviklet og for at skabe mere beskæftigelse i bureaukratiets fag vil man give præmien også til dem, der har de største indtægter, og tage den fra dem igen gennem en ekstra tillægsskat. Det er vist det, man kalder „hen til kommoden og tilbavs igen“. Noget lignende gælder det forslag, man vifter med, om ekstra skat på aktieselskaber, medens man samtidig vil give de samme aktieselskaber store summer gennem billige eksportkreditter. Det er altså ikke meningen at lægge nogen særlig stor byrde på de rige. Det er det arbejdende folk, som skal betale gennem øgede skatter, arbejdsløshed og forbrugsindskrænkning.

Hvad opsparingspræmieringen iøvrigt angår, sagde finansministeren i går, at dér ville man ikke foreslå nogen særlig dækningslov, så den del af befolkningen, der ikke kunne spare noget op, kom altså ikke til at betale omkostningerne ved præmieringen af opsparing. Undskyld, jeg siger det, men det er det rene vrøvl. Opsparingspræmien skal betales af statskassens midler, og disse tilvejebringes gennem skatter på hele befolkningen, deriblandt også den største del af befolkningen, som ingen chancer har for at spare de 1 000, 2 000 eller 3 000 kr. op.

Der er et område, hvor regeringen ikke agter at spare, nemlig på militæruddgifternes område. Ja, finansministeren påstod, at der var sket visse besparelser på dette område, men det er ikke reelle besparelser, der er tale om, men blot udsættelse af afholdelsen af visse militæruddgifter. Hvis ministeren iøvrigt vil bruge sin regneevne og lægge udgifterne til det såkaldte civilforsvar og til udskrivningsvæsenet, de kommunale udgifter til kaserner, indkvartering o. s. v. til forsvarsministeriets budget, vil ministeren opdage, at hans tal for militæruddgifterne ikke holder, hvadenten han opererer med 1 100 mill. kr. eller med 940 mill. kr. Det bliver mere.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde, at han fandt, at socialministeren var en farlig mand at have gående løs. Det synes jeg ikke. Jeg synes, det er farligere, at han er bundet og derfor er ude af stand til at holde sine løfter til de gamle — hvis han virkelig selv skulle have haft til hensigt at holde dem, dengang han gav dem. Nej, efter alt, hvad der foreligger, ikke mindst om

[Aksel Larsen.]

militærudgifternes udvikling under denne regering, er det den højtærede forsvarsminister, der er en farlig mand at have gående løs. Vi har i går og i dag haft besøg af mange deputationer fra arbejderorganisationer og arbejdspladser. Fælles for dem alle var, at de indtrængende henstillede, at man lod planerne om kunstigt at skabe arbejdsløshed og om gennem forbrugsskatter at fratage arbejderne deres beskedne lønforbedringer falde, og at hvis der skulle spares, skulle man sætte militærudgifterne ned. Det samme siger vi kommunister. Militærudgifternes nedsættelse er simpelthen nøglen til den dør, ad hvilken vi kan lukke de økonomiske vanskeligheder ud af Danmark. Militærudgifterne er uproduktive, de sluger valuta i uhyggeligt omfang og kan nedsættes med effektiv virkning med det samme. Såvidt jeg har set, forbereder regeringen indkøb af 30 nye jetjagere i England à 2 mill. kr. Afbestil dem, så spares der med det samme 60 mill. kr. i valuta. Også hvad angår anden militær udrustning, kan der spares store beløb i valuta ved, at man standser importen. Så meget som der er indført i de sidste år, må det vel snart være nok selv for de værste militarister.

Efter mange fortvivlede forsøg på at revidere Chr. Hansens lille regnebog med påstanden om, at når man lægger 2 til 18 og derpå trækker 2 fra, har man nedsat den militære tjenestetid, nåede regeringen i sommer frem til et lidt andet resultat. Den nåede så langt frem, at den bebudede en nedsættelse af de 18 måneder til 16 måneder, vel at mærke med efterindkaldelser i op til 2 måneder. Men den trækker sagen i langdrag, skønt forsvarsministeren har alle be-føjelser, og regeringen vil først eventuelt træffe beslutning i oktober eller november. Og så skal det ske på den snedige måde, at det er rekruttiden, der skal afkortes med 2 måneder til ialt 4 måneder, hvorefter soldaterne skal ligge inde i yderligere 12 måneder plus efterindkaldelser. Følger man en sådan plan, vil det betyde, at det hold, der begynder nu, skal ligge inde alle de 18 måneder, og at tjenestetidens eventuelle afkortning først kan få praktisk virkning om 20 måneder, endda med tilføjelse af efterhånden 2 måneders efterindkaldelser.

Vi finder — og jeg tror, alle menige soldater er enige med os — at 12 måneder såmænd er mere end nok. Men når regeringen dog nu selv er begyndt at tale om 2 måneders nedsættelse af tjenestetiden af hensyn til valutaen, så lad denne afkortning af tjenestetiden træde i kraft med det samme. Det er nu, man mangler valuta, det er nu, der skal spares, hvorfor skal man så vente 20 måneder på dette område?

Ved nedsættelse af den militære tjenestetid og ved andre militære besparelser kan der meget hurtigt netop spares det beløb, regeringen erklærer den har brug for. Vi anbefaler derfor, at man går den vej, og regeringen ved jo, at hvis socialdemokraterne her i salen stemmer for nedsættelse af tjenestetiden og af militærudgifterne, vil der være flertal herfor i folketinget, idet den på forhånd har det radikale venstre og kommunisterne med sig, og måske er det endda sådan, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen er til at få i tale. Vil man varigt forvandle valutaunderskuddet til et overskud, bør man desuden bryde med det amerikanske formynderskab — for at sige det pænt — og give sig til at drive udenrigshandel udelukkende ud fra danske interesser. Genoptag handelsforhandlingerne med Sovjetunionen. Opsøg de store markeder for dansk eksport i Østeuropa og Asien. Forlang rimelige priser i England for vore landbrugsprodukter. Bring balance i vareudvekslingen med bl. a. Vesttyskland, og lad være med at følge direktiverne fra Paris om liberalisering. Det er det råd, vi på dette område giver regeringen, men vi kan forsikre den om, at vi af al magt vil modsætte os dens planer om gennem toldforhøjelse at fordyre beklædningen for befolkningen.

Det ville sikkert også hjælpe på valutaen, om man gennemførte kontrol med, at den valuta, eksportvirksomheder og skibsredere indtjener i udlandet, virkelig tages hjem. I øjeblikket er der på dette område ganske vist lovbestemmelser, der forpligter til hjemtagning af valuta, men der er ingen som helst kontrol med, at dette også sker. Hvorfor skal en lille håndfuld storkapitalister have lov til ved spekulation at undrage det danske samfund meget store valutabeløb? Vi har yderligere råd at give regeringen, men dem, jeg har nævnt, er de

[Aksel Larsen.]

væsentligste. Hvis regeringen er modtagelig for gode råd, skal den imidlertid få flere.

Regeringen har forsøgt at klare denne situation ved et — jeg var lige ved at sige tåbeligt, men jeg nøjes med at sige naivt forsøg på at slutte en forhåndsftale med de partier, man i den daglige agitation blandt arbejderne betegner som reaktionære og asociale, men som i den højtidelige anledning blev udnævnt til demokratiske. Det mislykkedes selvfølgelig netop på grund af situationen. Disse partier stiller, som vi har hørt i dag, ganske andre krav.

Mon ikke der her i folketinget er adskillige socialdemokratiske medlemmer, som er modtagelige for det letfattede synspunkt, at regeringen burde orientere sig til anden side og handle i overensstemmelse med, hvad arbejderne i dette land har ventet af den, og som de kræver i disse dage? Det, regeringen her har foreslået, såvel som det, den gjorde i sommer, er jo det stik modsatte af den nye politik, den lovede befolkningen under to valgkampe i fjor, og som den vandt sin stemmefremgang og dermed regeringsmagten på. Socialdemokratiets valgløfter af i fjor er veksler, der kræver indfrielse, og der er intet, der hindrer deres indfrielse. Det skulle da lige være, at regeringen og de socialdemokratiske folketingsmedlemmer absolut vil snyde deres vælgere og gøre det stik modsatte af det, de fik stemmerne på.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) forsikrede, at landet ikke er insolvent, og sammenlignede situationen med den, at en mand, der aldeles ikke er insolvent, bare er kommet i lidt knibe for kontanter, fordi han vil bygge et nyt værelse til sin søn. Jeg tror slet ikke, at situationen er sådan. Situationen er den, at regeringen og regeringspartiet har udstedt en række veksler til befolkningen, og nu har de ikke vilje til at indfri dem, men forsøger at gå den stik modsatte vej og sige til befolkningen: nu

kommer I til at betale vekslerne, vi har udstedt. Jeg synes, regeringen skal opgive sådanne forsøg; jeg synes, den skal opgive forsøgene med at fri til venstre og konservative om et kriseforlig, der i bedste fald bliver værre end det, regeringen selv har foreslået. Nej, lad os få fejlet regeringens nedskæringsforslag af bordet, og lad os tage fat på at realisere den nye politik. Begyndelsen kan gøres med det samme og bør gøres med det samme, og begyndelsen hedder øjeblikkelig afkortning af tjenestetiden og betydelig nedsættelse af militæradgifterne. Der finder man kommunisterne.

Viggo Starcke: Vi har haft en ualmindelig lang række usædvanlig gode høstår lige indtil i år; vi har modtaget millioner af dollars i Marshallhjælp; vi har fuld beskæftigelse, rekordproduktion i industrien og mægtig produktion i landbruget. Derfor kan man sige, at de vanskeligheder, vi i øjeblikket står overfor, er ikke naturens skyld, og det er heller ikke den produktivt arbejdende befolknings skyld. Hvis er skylden så, og hvordan skal det egentlig gå dette land? Når det på baggrund af disse omstændigheder går dårligt, hvordan skal det så gå, hvis der engang for alvor kommer store vanskeligheder med prisfald på vore landbrugsprodukter, sådan som man har lagt forholdene tilrette med enorme skattebyrder, en mægtig offentlig gæld, uhyre rentebyrder på pantegælden og nu Europarekord med hensyn til diskonto og rente? Kronen er i de sidste tyve år blevet nedskåret til en trediedel af, hvad den var, og til trods for dette har vi stadig inflation og udpumpning af pengemidler, som der ikke ligger produktion bag. Vi har siden årene før krigen — hvis man ser bort fra de militære udgifter — femdoblet skatterne, uden at det ser ud til at have hjulpet noget. Derfor synes det at være noget naivt, hvis man fortsat tror, at flere skatter vil kunne hjælpe os.

Man taler om krise, og partierne er uenige — sommetider skændes de. De anklager

[Viggo Starcke.]

regeringen og siger, der er underskud på handelsbalancen. Aviserne skriver lange lederartikler om, at der er underskud på handelsbalancen, men der har altid været underskud på handelsbalancen, det skal der være; det er kun et spørgsmål om, hvorvidt dette underskud på handelsbalancen ledsages af gældsstiftelser eller ikke. I årene fra 1913 til 1931, da vi gik ind i planøkonomien, importerede Danmark for 5 milliarder kroner mere, end vi eksporterede, uden at gælden forøgedes, nemlig på grund af de såkaldte usynlige indtægter.

Man påpeger, at der i dag er underskud på betalingsbalancen, og det er der. Hvorfor er der det? Fordi man har sat den selvregulerende faktor ud af kraft: kronkursen. Meningen med en kurs på pengene er den, at den skal virke som en indikator, således at hvis man importerer for meget og der bliver for stor efterspørgsel efter sterling og dollars, så vil kronkursen vise det, så at man i tide kan gribe ind; men når man sætter denne selvregulerende faktor ud af kraft og fastholder en krampagtig tvangskurs på kronen, så kan man ikke se det i tide, og så kommer disse pludselige krak og kriser.

I diskussionen om alt dette glemmer man imidlertid en meget vigtig balance, nemlig kapitalbalancen. Danmark er et rigt land. Vi har forøget kreaturbesætningerne meget stærkt; vi har forøget besætningerne af svin med en halv million i det sidste år, og i sidste måned er der importeret korn- og foderstoffer for omtrent 300 mill. kr. Disse importerede varer er dog faktisk noget værd. Der har ligeledes fundet import sted af metaller, også det er noget. Her ligger en stor del af forklaringen på de vanskeligheder, man har med betalingsbalancen. Hvis man altså skal gøre hele Danmarks stilling op, så er den ikke så alvorlig, som oppositionen antyder, for oppositionen glemmer at omtale kapitalbalancen.

Jeg tror, at landet er vel tjent med, at man behandler den foreliggende krise sagligt og roligt og ikke partipolitisk. Den krise, vi står i i dag, er ganske vist ikke smigrende for den nuværende regering, men den er efter vort skøn ikke så alvorlig, som aviserne, både til venstre og til højre,

slår den op til at være, og ved dette avis-skriveri er der ligesom skabt en panik, som har fået importører og forretningsfolk til at købe ind i tide, inden der sker noget.

Med hensyn til de forslag, regeringen nu kommer med, kunne man ganske roligt spørge: Hvad siger egentlig den jævne mand? Han siger: det er jo fup, det er teater det hele; man giver os lønforhøjelse den ene måned, og et par måneder efter tager man det fra os i skatter. Det er ikke gavnligt for tilliden til folkestyret, det er ikke gavnligt for landets anseelse — og aldeles ikke for kronens anseelse.

Det danske folk er meget dygtigt; både landmændene, arbejderne, handelsstanden og skibsfarten er fremragende, og det er rimeligt, at når der produceres mere, når der arbejdes dygtigt, at lønnen så bliver større. Vore funktionærer er også dygtige, selvom man skønner, vi har fået lovlig mange af dem. I øjeblikket er der dobbelt så mange mennesker i Danmark til at kontrollere det samme antal borgere, som vi havde, før vi gik ind i planøkonomien — det er dyrt, og det er ikke produktivt. Alligevel er produktionen stor, og mulighederne for fremtidig produktion er store med de besætninger, vi har, med den høje beskæftigelse og med hele den økonomiske virksomhed. Men alligevel er der krise. Hvorfor? Hvorfor går Danmark fra krise til krise?

Ja, vi har jo alle disse stigninger: skatterne, som er 5- eller 6-doblede siden før krigen, den offentlige gæld, pantegældens enorme vækst og alt det der. Nu har vi fået en Europarekord på rentens område. Vi har stadig en mængde restriktioner for handelen, og vi laver stadig inflation.

Så er der kronenedskæringerne. Socialdemokratiet, venstre og det radikale venstre har været med til at foretage alle disse kronenedskæringer. De konservative var ikke med ved Kanslergadeforliget, og de konservative tog nogle små reservationer i 1949, men gik ikke imod en betydelig devaluering, og denne kronenedskæring har rystet tilliden til kronen fremover. Den jævne mand føler sig snydt. Småsparerne, folk, der gerne vil klare sig selv, selv-pensionisterne føler sig narret, fordi de ikke får de penge igen, som de har sparet op; de får kun en trediedel af, hvad de har

[Viggo Starcke.]

sparat op. Men så er spørgsmålet: Hvor får de gamle partier egentlig deres stemmer fra? Er der mon nogle af disse sparere, som bliver ved med at stemme på de gamle partier?

Man hævder nu både fra det ene og det andet partis side, at befolkningen har et altfor stort forbrug. Ja, har befolkningen nu det? Hvis det er sine egne penge, befolkningen bruger, skulle man tro, det måtte ske på befolkningens eget ansvar. I hvert fald har staten ingen grund til ligefrem at anklage befolkningen for, at den bruger sine egne penge, når staten har et så enormt forbrug, som den har. Skatterne er nemlig simpelthen en følge af statens forbrug; men de skatter, der kommer ind udover, hvad der er nødvendigt, kan være en fristelse til at sætte statens forbrug i vejret. Een ting tror jeg man kan fastslå med sikkerhed: den danske befolkning længes i dag ikke efter flere skatter; den længes efter et skattestop, og den længes efter færre skatter.

Dernæst siger man, at folk ikke vil spare. Hvorfor vil folk ikke spare? Ja, det er på grund af deres erfaring. Det, der har været erfaringen i den sidste tid, er f. eks. dette, at i fjor vedtog socialdemokratiets kongres, at — jeg beder om tilladelse til et par citater —

„for at sikre vækst i produktion og beskæftigelse må lav rente og en smidig kreditpolitik tilstræbes.“

I „Social-Demokraten“ stod der, kort efter at den nuværende regering trådte til, at

„Hans Hedtofts tilbagevenden til statsministeriet føles faktisk i meget vide kredse — også udenfor landets grænser — som afslutning på en midlertidig uorden i Danmarks hus.“

Jeg tror ikke, man i dag kan fastholde, at det var „afslutning på en midlertidig uorden“.

Kort før det sidste valg satte venstre og konservative diskontoen ned. Nu var der planer fremme om at sætte diskontoen op igen. Da skrev regeringspartiets organ, „Social-Demokraten“, at en sådan diskonto-forhøjelse ville have *ødelæggende virkning* på beskæftigelsen. Efter at diskonto-forhøjelsen var gennemført, skrev det samme blad, at det ville ramme den arbejdende

befolkning hårdt, hvis der *ikke* blev grebet ind overfor valutafaren.

Se, før valget i 1950 lovede venstre og konservative at sætte skatterne ned. Da de havde fået regeringsmagten, satte de skatterne op, og ikke blot satte de dem op, men de lavede en Danmarksrekord i skatteforhøjelse på over 1 milliard. Før valget i fjor foreslog venstre og konservative at sætte skatterne ned, og socialdemokratiet bød over og foreslog at sætte skatterne endnu mere ned, 35—50 millioner mere. Efter valget tilbød venstre og konservative så en skattenedsættelse, der lå 50—70 millioner højere end det, disse partier havde tilbudt før valget, og så kommer man nu og forlanger igen højere skatter. Det skaber forvirring i befolkningen og skaber ikke tillid til, at de politiske partier ved, hvad de vil, og hvor de vil hen. Man mærker ingen målbevidst alvor, man føler, at det er politiske afledningsmanøvrer, udenomsbekvemmeligheder eller ligefrem stemmekøb.

Det, jeg synes er det afgørende, er at finde årsagerne og fjerne dem. Folkestyret er ikke tjent med disse ustandselige anfald af krisepanik, hvorunder hverken folketinget eller befolkningen får tid til roligt at overveje, hvad der skal gøres, og handle efter en moden overvejelse, men hvor lovforslag ofte skal jages igennem på en uforsvarlig måde.

Retsforbundet erklærede overfor statsministeren ved mødet forleden, at vi gerne vil medvirke til at skaffe balance, valutabalace, betalingsbalance. Vi tilrådede regeringen at udsende en erklæring om, at pengeudpumpningen vil blive standset og store besparelser gennemført. En sådan erklæring ville have virket beroligende ikke blot her i landet, men også i udlandet, og hvis regeringen havde udsendt en sådan erklæring og gennemført det, der stod i erklæringen, havde man overhovedet ikke behøvet at indkalde folketinget.

Nu ser man, at der fra regeringens side ret uventet fremkommer forslag om tekstiltold og konfektionstold samt indirekte skatter. Det sker ofte, at sådanne forslag skal jages igennem folketinget uden overholdelse af de for behandlingen fastsatte frister. Derved får de en mangelfuld undersøgelse og en mangelfuld behandling. Man bliver ikke i stand til at

[Viggo Starcke.]

undersøge, hvilke uheldige indflydelser der eventuelt står bagved sådanne forslag. Man motiverer dem med, at det er vigtigt at undgå hamstring. Den smule hamstring kan ikke være afgørende. Man skal ikke fortsat jage sådanne skatter igennem, når der opstår kriser; man må hellere tage det standpunkt, at man siger: lad være med at fremsætte forslag om indirekte skatter og toldforhøjelser i sådanne situationer.

Det, vi trænger til, er at finde årsagerne og fjerne dem. Med hensyn til de andre indgreb har vi nu så bitre erfaringer, at ingen mere tror på dem. Årsagerne ligger i det store og hele i tre fundamentale grupper. Den ene gruppe er den, der består i, at man skaber falsk købekraft ved at udpumpe falske penge, som der ikke ligger nogen produktion bagved. Det kan ske ved at forøge seddelomløbet, og det kan ske ved spekulation, f. eks. ved stigningerne i jordværdien. Når der sker omsætning ved køb og salg eller ved ny prioritering, går de i den anledning udstedte obligationer og pantebreve ind i omsætningen, og vi har set, at fast ejendom, bygninger og grund, siden 1950 efter devalueringen i værdi er steget mellem 8 og 10 milliarder. Jorden alene er steget 2 milliarder, og det er i færd med at blive omsat i gæld til den næste generation. På samme måde kapitaliserer man og danner en falsk kapital ved toldbeskyttelse, som giver sig udtryk i stigende aktiekurser. Det samme sker, når man protektionistisk udnytter restriktioner og andre regeringsindgreb. Det samme sker, når man udpumper Marshallmidler, som gaves Danmark til at bringe orden i pengevæsenet og ikke til at ødelægge pengevæsenet. Retsforbundet har lige fra begyndelsen foreslået, at disse Marshallmidlers modværdi skulle indbetales på nationalbankens konto. Alle partier har kappedes om at udpumpe Marshallmidler og udpumpe anden falsk købekraft, bortset fra det radikale venstre, som sidste gang stemte imod denne udpumpning af Marshallmidlerne. Det er blot kedeligt, at det eneste, som det radikale venstre gik imod, netop er de midler, som endnu ikke er pumpet ud.

Der har været talt meget om byggelånene og den unødvendigt lave rente. Disse billige byggelån har ikke engang skabt billige bo-

liger; de har skabt så dyre boliger, at folk knap har råd til at betale dem. Jorden, byggematerialer, lønninger, arkitekthonorarer, mesterpriser, alt det er steget, og derfor har befolkningen ikke fået billige boliger.

På de militære budgetter vil der kunne spares store beløb. Det kostbare, ødsle og unødvendige kasernebyggeri kan undværes. Det er ikke blot overflødigt, men det er direkte farligt. I retsforbundets forslag til beslutning om ordning af Danmarks forsvar har vi angivet nogle linier, hvorefter der vil kunne ske uhyre store besparelser, uden at forsvaret forringes. Vi vil gerne opfordre regeringen til at være opmærksom på, at der ikke ødsles på noget område indenfor forsvaret, og overveje at lade forretningsfolk købe det, der skal købes.

Vi mener, at dollarpræmieringen også virker inflatorisk, idet den ligesom giver en ringere vurdering af kronen, en vurdering på 8 pct. lavere end dollarkursen.

Partierne har været med til at pumpe penge ud til det grønlandske bly, til bygninger til husholdningsrådet, til nye anlæg af tanke ifølge den mærkelige lov om den farvede benzin. Det er den ene gruppe.

Den anden gruppe af årsager ligger i den manglende opsparing og det store forbrug. Hvorfor vil folk ikke spare? Hvorfor bruger de i stedet? Simpelthen fordi staten og politikerne har tvunget dem dertil. Folk har den erfaring, at hvis de ikke bruger deres penge, kommer de til at aflevere dem enten i skatter eller i arveafgifter; de vil se dem hulet ud gennem inflation eller se dem blive skåret bort gennem en kronenedskæring. Alt dette har jaget forbruget frem og ødelagt al tillid til opsparing. I hvert fald er det givet, at man umuligt kan spare det op, man betaler i skat. Den vej, man skal frem, er derfor en anden end den af den højtærede finansminister foreslåede: præmiering af opsparingen, som er en kunstig vej og nærmest, hvad skal man sige, en afledningsmanøvre.

Den tredje gruppe af årsager ligger i pengepolitikken, i pengesystemet, det, at man har sat den naturlige regulator, kronkursens bevægelighed, ud af kraft og oprettholder en tvangskurs. Man har ødelagt måleinstrumentet. Vi ønsker ikke nogen kronenedskæring fra vor side, men vi har set, at vi har fået kronenedskæring under

[Viggo Starcke.]

de faste valutakurser; de er ingen garanti. Ser man f. eks. på kronens kurs overfor dollar, hvor vi i øjeblikket må betale næsten 7 kr. for 1 dollar, så kan man her i Danmark købe meget mere for 7 kr., end man kan købe for 1 dollar i De Forenede Stater. Derfor er der ingen grund til at tro, at kronen vil falde, hvis man går over til en fri valutakursdannelse.

I 1949 indbød retsforbundet de andre partier til en fælles forhandling om, hvilke punkter på de offentlige budgetter der kunne spares på. Det var en indbydelse til besparelse, og denne indbydelse gentager vi i dag. Under de store forhandlinger, som fandt sted i 1951, efter at det ved de første kriseskattelove, som blev gennemført i 1950, ikke var lykkedes at opnå det resultat, som venstre og de konservative havde tilsigtet, fremsatte retsforbundet et forslag, som gik ud på øjeblikkelig inddragning af hele den jordværdistigning, som var sket siden devalueringen i 1949. Jorden er steget 2 milliarder siden 1950, og hvis man øjeblikkelig ville indføre 1 pct. grundskyld, som ville give en 80—90 mill. kr. om året, vil man binde ikke blot de 80—90 mill. kr., men hele det kapitaliserede beløb, nemlig de 2 milliarder jordværdistigning, og denne reform ville have øjeblikkelig virkning. Den vil ikke skade produktionen, den vil tværtimod skabe arbejdsmuligheder, den vil lette og fremme et sundt byggeri, og den vil gøre det meget lettere at afvikle boliglovgivningen.

Endelig foreslog retsforbundet i 1951 at standse pengeudpumpningen, som giver kunstig købekraft. Med hensyn til boliglånene foreslog vi at gøre bygherrerne mere økonomisk ansvarlige og interesserede, end de er nu. Vi gentog vor indbydelse til de andre partier om besparelse på de offentlige budgetter og foreslog, at der blev optaget forhandlinger med nationalbanken om et sikkert pengevæsen.

De forslag, som er fremsat fra den høje regerings side i går, vil der blive anledning til at se på i udvalg, og så meget tør man vistnok spå, at de vil se anderledes ud og have en anden sammensætning, hvis de kommer tilbage fra udvalget. Regeringen vil gerne nu opsuge 400 mill. kr. Ordførerne for venstre og konservative erklærer, at de

har ikke tillid til denne regering, og de vil ikke betro denne regering disse penge. Jeg lyttede meget interesseret til, hvad det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde, også til, hvad det ærede medlem hr. Aksel Møller sagde, men det slog mig, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen egentlig ingenting sagde om, hvad venstre ville. Nu har oppositionen ingen pligt til at fremsætte forslag, som kan hjælpe regeringen, men partier, som attrår den politiske magt, har en pligt til at gøre rede for, hvad det er, de vil, for ellers køber man katten i sækken. Når befolkningen erfarer, at venstre og konservative vender sig imod at betro regeringen 400 mill. kr. i skatter nu, må den have lov til at spørge: Hvordan gik det egentlig med de tusind millioner kroner, som den tidligere finansminister, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, opkrævede, hvor blev de egentlig af? Hvordan kan man vise venstre og konservative tillid? Hvad er det for forslag, disse partier vil fremkomme med nu? Skal vi have tusind millioner kroner i skatter igen, eller hvad er det, man ønsker? Retsforbundet vil gerne betro folk deres egne penge, det er folk bedst tjent med — pengene også.

Der er sket visse fejl, men den høje regering har ikke været ene om disse fejl. Man taler om kriser, og vi har en krise, men den er ikke så betydelig, som venstre og det konservative folkeparti skønner. De angriber regeringen for valutaunderskuddet, men det skal man ikke tage så forfærdelig højtideligt, for i 1946 forsvarde venstre sin valutapukkel med stor tapperhed, og regeringen fremførte sine angreb på venstre dengang. Det skal man heller ikke tage så højtideligt, for i dag er regeringens stilling nøjagtig den modsatte af, hvad den var i 1946. Rollerne er byttet om, der er modsatte fortegn. Jeg ved godt, at der er enkelte elementer i situationen, der er anderledes, men i det store og hele er de argumenter, der fremføres nu fra disse to grupper, de samme, blot fremført fra modsat hold. Den høje regering foreslår højere skatter, hvilket venstre og konservative angriber den for. Venstre og konservative havde under den tidligere højtærede finansminister, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, Danmarksrekord i skatteforhøjelser, ligesom den nuværende regering i øjeblikket

[Viggo Starcke.]

har Europarekord i diskontohøjde. Vi har en diskonto på 5½ pct., det dobbelte af, hvad Sverige og Norge har, medens det lille dygtige Schweiz har en diskonto på kun 1½ pct. Vesttyskland indkaldte i sin tid en fremragende schweizisk nationaløkonom som økonomisk rådgiver, professor Röpke. Burde den høje regering ikke spørge professor Röpke, om han kunne give regeringen gode råd? I Schweiz kan man veksle valuta frit i bankerne; Schweiz har de højeste militæruddgifter pr. hoved og den laveste diskonto. Det var værd at overveje, om ikke en schweizisk socialøkonom kunne lære os noget, som vore danske socialøkonomer ikke er i stand til at lære os.

Dengang venstre og konservative gennemførte deres høje skatter, rørte de ikke ved årsagerne, og i dag udtalte det ærede medlem hr. Aksel Møller, at skattelettelser kan virke mere forbrugsbegrænsende end skatteforhøjelser. Jeg vil anmode det ærede medlem hr. Aksel Møller om aldrig at glemme dette, og så vil jeg spørge ham, om det betyder en fordømmelse af den politik, som venstre og konservative tidligere har ført med de store skatteforhøjelser.

De gamle partier har kollektivt været med til at stemme for de fleste af de love, der har pumpet kunstig købekraft ud. De er fælles om ansvaret. Dengang vi havde liberaliseringsregeringen venstre og konservative, liberaliseredes der noget, men ikke meget; der liberaliseredes i alt fald ikke mere, end den socialdemokratiske regering i det planøkonomiske Norge gjorde, så på dette område er der forsåvidt ingen motiver til at foretrække den ene gruppe fremfor den anden. Fra retsforbundets side ser vi meget gerne en god regering, og vi indrømmer, at den nuværende regering har sine fejl, men var den forrige regering egentlig bedre? Ja, siger man, den kunne da fremvise en valutareserve. Javel, men når man udskriver over 1 000 mill. kr. i ekstraskatter om året, er det så egentlig så forfærdelig stor en kunst at aflevere en valutareserve på 400 mill. kr.? Hertil kommer, at venstre og konservative nu i den sidste tid selv har stemt for de allerfleste af disse love, hvis følger vi står overfor i dag.

Venstre og konservative siger, at de har ikke tillid til den nuværende regering,

men kan man egentlig sige, at den forrige regerings handlinger var så fremragende, at de automatisk ville indgyde tillid? Vi har intet forslag set i dag fra oppositionens side, og før man ser konstruktive forslag fra oppositionens side, har oppositionen intet krav på en større tillid, end den nuværende regering nyder. Vi kender ikke de forslag, som venstre og konservative eventuelt vil komme frem med, og vi må derfor stille os afventende, til vi ser dem.

Vi gentager vor indbydelse til forhandling mellem partierne om besparelser udover dem, regeringen foreslår. Vi peger igen på det forslag, som vi fremsatte i 1951 om 1 pct. grundskyld, der øjeblikkelig vil inddrage det kapitaliserede beløb. Vi foreslår igen, at regeringen standser pengeudpumpningen, at den vil gøre bygherrerne mere interesseret i at bygge billigt. Alle disse forslag vil tilsammen, sammen med besparelserne på de militære budgetter, som opnås, hvis man følger retsforbundets retningslinier, omgående løse de vanskeligheder, vi står overfor. Det, vi trænger til i Danmark, er at skabe tillid til fremtiden, og det skaber man ved en frigørelsespolitik, ved at frigøre jorden for spekulationens greb — det vil virke pengebindende omgående — ved at frigøre den produktive proces, ved at frigøre handelen for told, indgreb og restriktioner og ved at frigøre kronen for kunstige manipulationer. Vi opfordrer derfor igen til, at der optages forhandling med Danmarks Nationalbank om et stabilt pengevæsen.

Formanden: Jeg skal her afbryde mødet.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, lørdag den 11. september, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til lov om forhøjelse af afgiften på omsætningen af stærke drikke.

2) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i beskatningen af øl.

3) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om tobaksafgifter.

[Formanden.]

- 4) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om midlertidig forhøjelse af tillægsafgiften af benzin.
- 5) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om tillægsafgift af visse motorkøretøjer m. v.
- 6) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om tillægsindkomstskat m. v. for skatteårene 1954—55 og 1955—56.
- 7) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om begrænsning af adgangen til fradrag i den skattepligtige indkomst af udgifter til vedligeholdelse af visse ejendomme.
- 8) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om præmiering af opsparing.
- 9) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om ændringer i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser.
- 10) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om ændringer i statsbaneloven.
- 11) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om ændringer i postloven.

Mødet hævet kl. 22²⁵.

125. møde.

Lørdag den 11. september kl. 10.

Den første sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til lov om forhøjelse af afgiften på omsætningen af stærke drikke.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de øvrige på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Fortsættelse af første behandling af forslag til lov om ændring i beskatningen af øl, fortsættelse af første behandling af forslag til lov om ændring i lov om tobaksafgifter, fortsættelse af første behandling af forslag til lov om midlertidig forhøjelse af tillægsafgiften af benzin,

fortsættelse af første behandling af forslag til lov om tillægsafgift af visse motorkøretøjer m. v.,

fortsættelse af første behandling af forslag til lov om tillægsindkomstskat m. v. for skatteårene 1954—55 og 1955—56,

fortsættelse af første behandling af forslag til lov om begrænsning af adgangen til fradrag i den skattepligtige indkomst af udgifter til vedligeholdelse af visse ejendomme,

fortsættelse af første behandling af forslag til lov om præmiering af opsparing,

fortsættelse af første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser,

fortsættelse af første behandling af forslag til lov om ændringer i statsbaneloven og

fortsættelse af første behandling af forslag til lov om ændringer i postloven.

Forhandlingen genoptoges.

Statsministeren (Hans Hedtoft): Forinden finansministeren og boligministeren svarer, vil jeg gerne gøre et par korte, mere almene politisk-principielle bemærkninger i anledning af det oplæg, der blev givet i ordførertalerne i går.

Allerede den 3. juni, da folketinget sluttede sit arbejde før sommerferien, var regeringen på det rene med, at vi stod overfor et alvorligt valutaproblem. Jeg gav selv ved denne lejlighed her i folketinget udtryk for, at regeringen betragtede valutasituationen med uro og bekymring, og jeg tilføjede, at hvis vi skulle få en dårlig høst, ville det efter regeringens opfattelse blive nødvendigt at tage den økonomiske politik op til revision. Der blev ikke dengang fra nogen side stillet forslag om, at folketinget i den anledning skulle fortsætte sin møderække, og der blev heller ikke stillet forslag om øjeblikkelige foranstaltninger.

Partierne havde påny mulighed for at